

tali kancellár működött. Ez időközben tiszteletbeli cs. kir. udvari káplán címmel is feldiszítettett.

A primási szék betöltése után Scitovszky János bibornok-érsek által az érseki iroda igazgatójává neveztetett ki.

Ezen állomásáról 1851-iki sz. Mihályhó 9-én az elaggott nagyrédmű erdélyi püspök Kovács Miklós oldala mellé a fejedelem és a római szentszék által coadjutornak rendeltetett, utódi joggal.

Mely végre a római pápától Hebroni felszentelt püspök címet nyervén, 1852-iki aug. 15-én a sz. Mártonról nevezett pozsonyi társas templomban, Scitovszky bibornok hercegprimás által püspökké felszenteltetett.

Püspök-coadjutori hivatalát ezen évi sz. Mihály hó 1-én, de Kovács Miklós püspöknek már Mindszenthó 15-én történt halála után, utódsági jogánál fogva az erdélyi püspöki széket is haladéktalanul elfoglalta.

1854-ben belső titkos tanácsossá neveztetett ki. — Püspöksége alatt 1857-ben egyházi hivatalos ügyekben Rómába utazott, mely alkalommal tetemesen bővíté előbbi külföldi utazásai által szerzett szép tapasztalatait.

Részletekre nem térhetvén, csak általánosságban említjük még itt, hogy Haynald Lajos mind egyházi hivataloskodása, mind a tudományok s népnevelés terén szerzett dús érdemei, mind a szükkölködők iránt folytonosan gyakorlott bőkezűsége, mind mély tudományossága s államférfiúi képessége által teljesen méltó utódává tanusította magát a bérczes Erdély azon jeles püspökeinek, kiknek sorából többi között a feledhetlen emlékü Rudnay Sándor az esztergomi érseki székbe helyeztetett át, s kiknek főpásztori érdemeit a késő maradék is hálás szívvel említi. ss.

Az ősi kúria.

Ott kesereg árván ép' a faluvégén,
Mikor építhették? bizony nagyon régen,
A legvénebb ember — még mint fürge gyermek —
Már akkor ismerte, még pedig ilyenek.

Három ablakszemmel tekint az utcára,
Hátha valamikép tán vendéget látna;
Mert itt ez volt az ur, — kapnak hire sincs,
A pitvarajtón is törve lóg a kilincs.

Olyan hosszú a ház, a milyen az udvar,
Vége egyirányban áll a gémes kuttal.
De kívülről nézve nagyon ütött, kopott,
Tán a tető tartja azt a pár oszlopot.

Az ősi kúriának tisztes, ódon fala
Ugy vagy tíz év előtt meszet is láthata;
Most zúzzal és hóval meszelte be a tét,
Fehér lett így a fal, fehér lett a földél.

Gólyamadár fészkel a kúrtón valaha,
Lefityeg még róla a fészkek oldala,
De lakója innen régen elröppene,
Félve, hogy a kemény összeroskad vele.

A ház körül néhány jámbor eb látható;
Egy pár álmos agár s ugyanannyi kopó,
De elfeledék a futást az agarak,
S a fazékig terjed a kopók orra csak.

A két ól közül az egyikben égve téhen
Répát vagy mit majszol a jászol fenekén,
A másikban két fő mindig abrakra les,
De egyik sem táfos: ez vak, amaz kehes.

A tágas udvarnak kert a folytatása,
Csakhogy szük termésű, régen volt fölvasa,
A gyümölcsfák kérge moh- s penésztlől lepett,
Csak egy szomorúfű mutat még életet. —

Csöndes e ház, mintha átok lenne rajta,
Kerüli a vendég, nem úgy mint hajdanta,
Pedig a gazdának nem változott szíve,
Bár vállán nyolcvan év súlya hever szinte.

Most nem jár más hozzá, csak a pap és kántor,
Kerül ilyenkor még egy pár jó pohár bor;
A letűnt időkről előhozakodnak,
S ha rágyujtnak — vége-hossza nincs a szónak.

Mikor ez a hosszú, kemény tölgyfa-asztal
Végig vala rakva jóféle malasztal.
Az asztal körül meg a sok vig cimzóra, —
Tüzesebb vérűek mint a gazda bora.

Fogy a bor, nő a kedv, a cigány meg huzza,
Bő alkalma akad rárántni a tusra,
Az ur sűrűg, forog, és a kulesot hordja,
Melyen a rozsdának soha sem volt foltja.

Majd a vadászatra kerül a szó rendje,
Emlegetik most is — ki mit s mennyit ejte;
Hát a szüretnek, az évek koronái,
Hogy lehetne róluk pár szavát nem váltani?

És a hosszú beszéd mindig oda mén ki:
Ennél az időnél jobb vala a régi,
Mikor nagy bankóval volt az erszény tele
S a huszának csak a zsebben akadt helye.

— Vig élet, szép napok, vendég hátán vendég...
Most a vígságot itt pénzért sem vehetnek;
Nem csörög a szarka, nem állít be senki,
A jó öreg urnak magában kell lenni.

Magában kell lenni, mint pusztai fának,
A melynek ágai lombtalanul állnak,
Gyökerén meg örül ezer apró féreg,
Míg kidől idején a ziháros télnek...

Pedig az öregnek volt szép három fia,
És a szép fiúkból lön egy-egy dalia,
Elementek, harezoltak, — egyszer hír érkezett,
Hogy egy nagy csatában mindhárom elesett.

Nem átkozta sorsát a fiútlán apa:
Áldozatot kíván a hazának java;
De a szegény anya a kint nem birhatá,
Mögölte a bánat épen egy évre rá.

Maradt még egy lánya, a ki vigasztalja,
El is volt jegyezve, s jegyese megcsalta;
Az emésztő bűtől lassan hervadt a lány,
Ott domborul sirja a kerti fűz alján.

Igy pusztult el a ház; csak ő maradt hátra,
Mégroskadt a teste, közsvényes a lába,
Egész napokon át a karos-székben ül,
S a nagy falí óra szól hozzá egyedül.

Élete a szép mult, a jelen keserves,
Lelke föl-fölvidul, hogyha abban repdes,
Jövendőt nem remél; mondja: mit remélne?
Hisz' a halálán nincs egyéb reménysége.

Kuliffay Ede.

Gallicia és népe.

Irta Petheó Dénes.
(Vége.)

Városokban számtalan az ugynevezett faktor. Ha vendéglőbe térünk, alig léptük át szobánk küszöbét, már bekocogtat a faktor s ajánlja szolgálatait: ő mindent elvégez, ő a lengyel cicerone, ő a csizmatisztító, ő vásárolja meg, a mire szükségünk van, tudja nevét mindazoknak, a kik fél év óta e vagy ama vendéglőben megfordultak; tudja, honnét jöttek, hova mentek, mi czélből utaztak. Ha az utas pénzéből ki találna fogyni, a faktor, bár soha se látta is, azonnal szerez neki akármennyit, mert ő mindjárt tudja, kivel van dolga. A kinek hisz, az kap egy óra alatt, akár százakat, a kinek pedig nem hisz, azt rögtön otthagyja. Egy tarnowi szállodában vak faktorom volt, ki mindent úgy végzett, mintha Argusnál is több szemre lett volna; az utcákon oly gyorsan járt, mint bárki, poharaimat megmosta; ruhámat kikefélte, az ételt a lépcsőn felhozta s midőn mondta: „szerezzen valakit, a ki Sangusko herceg vezetéses istállóiba vezessen, elvezetett ő maga. Neve Sájé Lieber volt, otthon két gyermeke s szép fiatal felesége, kinek szombatnapon oly diadémát láttam homlokán ragyogni, mely a vendéglős állítása szerint 5000 forint értékkel bírt. De ezenkívül pénze is sok volt Sájének, mi azonban őt épen nem akadályoztatta abban, hogy egész nap lósson fusson s éjjel a csapszékekben nyomorgassa hegedűjét.

A faktorság épen nem megvetendő kereset: a boltokban, hol vásárol, százalékot huz; a vendéglőben, hol szolgál, havi díjat kap s a vendégektől napi díjat vagy legalább borraalót; ha pedig

pénzt szerez valakinek, akkor a kölcsönvevőn jó zsirosan megveszi a sensariát, míg a hitelező, mikor pénztét visszakapja, a kamatnak bizonyos részét köteles neki adni.

Szolgálatkészségök s türelmök leirhatlan, akármikor, éjjel nappal előteremnek s zsidást, mocskolást, mindent eltérnek. Sokszor kocsisoktól, inasoktól s efféle emberektől verést is kapnak s ilyenkor azután borzasztó óbégatást s szitkozódást visznek véghez, de nem ám a verés színhelyén, hanem csak később, valamely jól elzárt vendégszobának ablakából. — Mi történt az Istenért? kérdeztem egy ily alkalommal a pinczért, a nagy zajra azt hívné, hogy legalább is agyonverték valakit. — Semmi, uram — felelt ő — csak a faktornak verték be a fejét az udvaron. Egy fél óra mulva pedig már láttam a faktort, a mint lótot futott, bekötött fölvel egyik emeletről a másikba, oly frissen mint a keneső és siettett a verés alatt elmulasztott *geschäfteket* végezni a legnagyobb buzgalommal, mintha semmi sem történt volna.

Kár mindenesetre, hogy ez életrevaló faj annyira rabja öseregetű előítéleteinek; más részt azonban, ha ez előítéleteiről lemondana, életrevalóságát talán elveszitené, mert ép ezen előítéletek, melyek a lengyel zsidót oly elszigetelt körbe zárják, teszik óvatosságát, ügyességét, ravaszágát szükségessékké.

A többi közt egyszer azt mondtam vak faktoromnak, hogy lovat akarok venni, tudakolódjék ez iránt; félóra mulva egész ménes állott az udvaron. Kiszemeltem egy mokány szürkét s tréfásan mondtam a zsidónak: „No most ül rá Liber, hadd lássam, jó lovakat kerítettél-e?“ „Jaj uram,“ felelt ő „nekem nem szabad lóra ülöm, mert azt még Mózes és Dávid tiltották meg.“ „Igaz,“ szoltam én, „hogy Mózes és Dávid nem tartottak lovasokat hadseregükben, de Salamon, mikor az Eufrat felé indult, a Berberségből s az arab nomádoktól hozatott harcosai számára lovakat.“ „Igaz ez is uram“ felelt a vak „de lovait, mint a Birák könyvéből tudjuk, Egyiptomból s Aethiopiából hozatta, mert az arabok akkor még a lótenyésztést nem ismerték.“ — Ezután az egyszerű zsidó elkezdett Salamonról s hadjáratairól oly szakértelemmel s oly okosan értekezni, hogy csodálnom kellett ismereteit.

Kérdésvén, hogy vak léteire hol tudott ennyi ismeretre szert tenni, azt válaszolta, hogy csak 28 éves korában vesztette el szemét világot s addig a Talmudot és az ő kor történetét szorgalmasan tanulmányozta volt.

A lengyel zsidóknak öltözete is egészen eltér az eddig divatozott európai viselettől és sajátságos vegyülete a XVI.—XVII. századbeli német kereskedő és polgári osztály öltönyének az újabbkori divattal. Némely tájékon harisnyát s cipőt, másutt csizmát viselnek; némelyek oly mellényt (Wams), minőt még Németországban s az erdélyi szászoknál ma is láthatunk, melynek hasadéka két oldalt, a honalj alatt vannak, mások czombig erő francia mellényt, míg e fölött hosszú, sarkig erő kabát földi testüket. Fejükön rendesen szerény magasságu czilindert hordanak, mely alatt azonban mindig még egy más, hálósüvegféle fekete sipka van, hogy koponyájuk, még ha a kalapot leveszik is, soha födetlen ne maradjon, mert ezt a Talmud így rendeli.

A nők öltözete csak a fej-ékben különbözik a szokottól, melyet az asszonyoknál diadémá képez s ők e tekintetben oly pazarok, hogy fejdíszük nem ritkán ezereket érő gyöngyökből, aranyból s drágakövekből állnak.

Szép izléssel épített imaházuk van Mósciskán, Lembergben s Brodyban, mely utóbbit azonban nem láttam.

Ez országunk tulajdonképeni urai, diszei a *nemesek*. Ők nagyon emlékeztetnek a régi feudális időkre, fentartva s kegyelve, a mennyire lehet, mindazt, a mi akkor szép és jó volt; nagylelkűek, lovagiasak, de műveltek is és finomak. Gondolkodásmódjuk nemes és ment minden önzéstől; érzékenyek, kissé ábrándozók s legszébb tulajdonuk a tántoríthatlan hazafias szellem. Én — megvalom — nem értem Heinét, mikor a lengyeleket csufolja, gunyolja — hacsak tán ezt azért nem teszi, hogy legyen épen tárgya, mely felett élceket szórhasson? — nem értem mindazokat, kik a külföldön lakó lengyel menekültekről annyit kellemetlent mondtak s irtak; ha azonban mindezek csakugyan valók, akkor, tekintetbe véve az illetőknek száműzött helyzetét, minél nagyobb csapás egy lengyelt már nem érhet, ebben oly mentségét találunk, melyet ha Heine föl nem fog is, de minden hazáját s eretű kebeléggé méltányoland és sajnálni igen, de guny tárgyává nem fogja tenni

azokat, kik a legdrágábbat elvesztvén, néha talán egyről másról meg tudtak feledkezni.

Az előkelő nőknek méltósággal párosult előzékenysége s kedves, választékos társalgási modora az embert elragadni képes; a náluk is otthonos vendégszeretet és fesztelenség pedig oly igen vonzó, hogy az idegen azonnal régi jó barátok közt véli magát. A lengyel nő művelt és olvasott, de e mellett gondos és házas is. — Ő, mint a régi lovagvárak urnői, a háznak jobb anyala, közbenjáró az ur és alattvaló között.

Társalgási nyelvök egymás közt a hazai, mely különösen a nők ajkán gyönyörűen hangzik; idegenekkel a francia, melyen tökéletes folyékonyssággal beszélnek s a francia, irodalomban is, ép úgy mint a magukban jár csak Németül, csak elvétve akadt egy-egy nő, a ki jól tudna, a férfiak azonban e nyelvben is jártasak, bár nagyon rutul ejtik ki, mert *n* helyett mindig *ny* et, *t* helyett *ty*-ét, *l* helyett *ly*-et mondanak. A muszkák nyelvét mondhatlanul gyűlölik, de még inkább — magukat a muszkákat...

Társalgási nyelvök egymás közt a hazai, mely különösen a nők ajkán gyönyörűen hangzik; idegenekkel a francia, melyen tökéletes folyékonyssággal beszélnek s a francia, irodalomban is, ép úgy mint a magukban jár csak Németül, csak elvétve akadt egy-egy nő, a ki jól tudna, a férfiak azonban e nyelvben is jártasak, bár nagyon rutul ejtik ki, mert *n* helyett mindig *ny* et, *t* helyett *ty*-ét, *l* helyett *ly*-et mondanak. A muszkák nyelvét mondhatlanul gyűlölik, de még inkább — magukat a muszkákat...

Az idő, melyet Galliciában töltöttem, emlékeim igen érdekes és kedves pontját képezi: egy derék nemzettel volt alkalmam megismerkedni, mely Európa történetében oly fényes szerepet játszott.

Visszatértemben Duklának vettem utamat. Dukla alatt nem messze a határtól hosszú sor kocsi láttam közeledni, melyek mellett fekete gubás fuvarosok ballagtak. Kérdvén kocsisomat, mit hoznak ezek, azt felelte: bort Magyarországából — s oly jól esett, midőn mellém érve, földieim ősrégi szép szokás szerint úgy köszöntöttek hogy: „Dicsértessék az ur Isten!“

Félóra mulva átléptem a határt s egy évi távollét után vérem szinte felüdült a hazai légtől; este pedig a sztropokói vendéglőnek egy szegényes szobáskájában gondolkodtam magamban a felett: hogy, ha mindenütt jó is, mégis csak legjobb otthon.

Burke szerencsétlen utazása Ausztráliában.

Az ismeretlen s főleg a talányos és titokteljes dolgok kifürkészése csaknem minden emberre nézve hatalmas ingerrel bír. S ez inger ezerszeresen fokozódik, ha a talány megfejtéséből a tudományra s így közvetve az emberiségre nézve haszon várható; ez esetben amaz inger oly hatalmasá válik, hogy egyes bátor férfiak nemcsak minden legkisebb kényelmöket, hanem egészségöket, sőt életüket is annak áldozatul hozzák. Példa erre, azon bátor utazók hosszú sora, kik Afrikának legnagyobb részben még ismeretlen belsejét kikutatni törekedtek, mely kísérlet már oly sokak életébe került; példa erre továbbá, azon törekvés, mely Ausztrália belsejének kifürkészésére irányoztatván, mintegy 30 év óta hasonlóképp számos utazónak ásta meg sirját távol hazájától.

Melbourneban hosszabb ideig folytak a nagyszerű előkészületek egy fölfedezési utra Uj-Hollandia belsejébe. Csupán egy magánzó 10,000 f. ot ajánlott föl e célra, továbbá 20,000 ft. más uton gyűlt be s a gyarmat kormánya 40,000 f. ot utalványozott Indiából tevéket is hoztak, azon reményben, hogy ezek jól szolgálhat teendnek e földrész belsejében valószínűleg létező sivatagokon. Miután a szükséges előkészületek megtörténtek, az expedítio vezetőjeül egy, e földet ismerő, erélyes és bátor férfi, az ir *O'Hara-Burke* választatott meg, ki Angliában és Belgiumban végzett katonai tanulmányai után egy ideig az osztrák hadseregben szolgált mint huszárkapitány, később pedig Ausztráliába utazván, Viktoria lovas rendőrségének felügyelője lön, mely állomását azonban a krími háború kitörésének híre elhagyta, hogy ott mint katonai vállaljon szolgálatot. Sebastopol bevétele után ismét visszatért Ausztráliába, hol előbbi állomását újolag elfoglalta. Midőn az expedítio élére állt, mellő csatlakozott Landells, egy 27 éves, tudományosan kiképzett angol, továbbá Wills a mellbournei csilagból, s két ifju német, u. m. dr. Becker mint állattisztség (zoolog) és

rajzoló, s dr. Beckler mint fűvész és orvos. Ezekon kívül az expedítio még 25—30 személy, 25 tevét s ugyanannyi lovat számlált.

A kiinduló pont fölötti hosszú habozás után végre abban állapodtak meg, hogy Melbourneból északfelé Cooper-Creekebe, s 1860—61 nyarán (mely a mi téli évszakunknak felel meg) tovább az északi partok felé a Carpentaria-öbölhöz utaznak. 1860. aug. 20-án indultak utnak, de fölötté lassan haladhattak előre, mert a tevék igen sokat macakodtak, úgy hogy e miatt gyakran meg kellett pihenniök. Az utazók közt is csakhamar egyenetlenség támadt. Minék következtében Landells és Beckler Melbourneba visszatértek. Menidieben, hova csak két hó mulva értek, Burke depót hagyott hátra, s 12 egyénnel, 16 tevé és 20 lóval nov. 11-én a Cooper-folyóhoz megérkezett. Itt meghagyta Brahe-nak, hogy az élelmi-szerekkel, tevékkel és emberekkel várjon rá három hónapig, vagy a körülményekhez képest tovább is; ő maga pedig Wills, King és Gray kíséretében, 6 tevével, egy lóval s három hónapra szükséges élelmi szerekkel decz. 16-án a sajátképeni kutató utazásra indult. Hét, hét után mult, anélkül, hogy róla valamit hallottak volna. Brahe négy hónapig várakozott itt; ekkor a vadak ellenségeskedései s emberei betegeskedése kényszeríték visszafordulni. A még fennmaradt élelmiszerek egy részét tehát a netalán visszatérendő Burke és társai számára elásván, 1861. april 21-én fölkeredtek s harmadnapra találkoztak a Menidieből — az első depótól — időközben Wright vezetésével odaérkezett expedítio maradványával, mely több tagját, ezek közt Beckert is, súlyban (scorbuban) elveszté, s egyáltalában igen szomorú állapotban volt. Most egyesülve ujlag a Cooper-folyamhoz utaztak, meggyőződni, ha a Burke és társai számára elősott élelmiszerek nem raboltattak-e el a vadak által. Miután külsőleg mindent jó rendben találtak, végelesen kezdék meg a vizsztatási utat. — Melbourneban, hova szerencsésen megérkeztek, minden lehetőséget megtettek. Burke és társai fölkeresésére; nemcsak hogy gőzöst küldtek a Carpentaria-öbölbe, hanem azonfelül Howitt vezetésével új expedítio indult a Cooper-folyam felé, ha a valószínűleg szerencsétlenül elvesztettek meg nem találhatják is, legalább lehetőleg pontos híreket hozhassanak róluk. — A legújabb ausztráliai posta (1861. november végéről) ez ügyben azon szomorú tudósítást hozza: hogy Burke és Wills 1861. júniusban a Cooper-folyamnál, éhség és kimerültség következtében meghaltak. Gray pedig már azelőtt áldozatul esett az ut fáradalmainak. A negyedik: King, még életben találtatott fel a vadak közt. Ennél voltak Burke és Wills naplói, melyekből kiderül, hogy ők utjok czélját, a Carpentaria-öböl 1861. febr. 11-én csakugyan elérték. Ezután ugyanazon uton visszaindultak, midőn legnagyobb részét gyalog kellett utazniok, minthogy élelmiszerek hiányában a lovak és csaknem valamennyi tevét kénytelenek voltak leölteni. Mindenféle bajok és fáradalmak közt végre a Cooper-folyamhoz, hol hátrahagyott társaikat találni vélték, april 21-én megérkeztek, csupán hét órával később, mint Brahe és társai a visszautra fölkeredtek. A számukra elősott eleségek csakugyan ráakadtak, s azt elővevén, a vermet ujlag gondosan befőték. Mivel sokkal inkább ki voltak merülve, hogysem barataik után utazhattak volna, többször megkísérelték a délausztráliai gyarmatokat elérni, de sikertelenül.

Epen egy ily kísérlet alatt történt, hogy Brahe és Wright visszatértek, meglekintendők, ha az eleséget rejtő verem még mindig érintetlenül maradt-e, s miután külsőleg minden rendben találták, ismét visszaindultak, a nélkül, hogy a vermet fölöntötték volna, holott pedig, mint fönnebb mondván volt, Burke már ekkor kiüríté azt, s egy szeletke papirt tett bele a következő sorokkal: „Mi mindnyájan nagy éhséget szenvedtünk. Az itt hátraha-

O'Hara Burke temetése az ausztráliai vadonban.

gyott élelmiszerek valószínűleg visszaadandják erőnket. Egy a Carpentariahoz vezető utat fedeztünk föl. Innentől kezdve egész a köves pusztáig helyi-vel-közzel termékeny vidékek is találtak. Azontúl a naptéritőig sovány és köves a vidék, a naptéritőtől a Carpentariaig pedig részben hegyes, de vízzel és fűvel bőven el van látva. — A tevék ép oly kevésbé bírnak menni, mint mi, különben követjük volna társainkat, kik fájdalom, már elmentek.“

„Boszankodásunkat a felett — írja Wills naplójában — hogy a depót elhagyott, könnyű elképzelni, midőn teljesen kimerülve, négy hónapi kínos vándorlás és nélkülözés után, csaknem megsántulva érkezék meg, úgy hogy majdnem lehetetlen volt, csak pár lépésre is tovább mennünk. Czombjaimban és térdeimben soha éreztem még oly iszonyu fájdalmat, s remélem, nem is fogok érezni többé. Kimerültségünk majd mindenre képtelenné tett bennünket. A szegény Gray borzasztó kínokat szenvedhetett, s mi szerencséseknak tartjuk magunkat, hogy azon körjeleket, melyek nála oly korán mutatkoztak, mi kikerülhettük, midőn egy lónak félig elrothadt husából kelle táplálkoznunk. Mily jól esett nekünk a Brahe vermében talált czukor s a zablisztból készült leves!... Ha utközben annyi kövérporesint (portulak) nem találunk, valószínűleg nem tudtunk volna eddig eljönni.“

De bár mennyit szenvedtek is eddig utazóink, a legnagyobb roszt akkor tapasztalták, midőn megkísérelték Adelaide-ot elérni. Ide-oda barangoltak, s csakhamar éhen veszték volna el, ha a vademberek, kikkel esetleg találkozottak, irán-

nyukban barátságosoknak nem mutatkoznak s meg nem vendégelik őket halál, néha-néha egy pár „derék hizott patkányval“ és nardooval (magja egy azon vidéken bőven termő viznövénynek). Nardoot azután ők maguk is szedték s összezúzva liszt gyanánt használták. Ezzel és halakkal, melyeket néha fogtak vagy ragadozó madaraktól vettek el, tartották fenn így amugy életüket, bár erejük napról napra fogyott. Erről Wills sok helyen emlékezik naplójában. — Így írja jun. 20-án (tehát miután már két hónapig hasztalan próbálták tovább menni): „King elment nardoot keresni; Burke most törli a maradékot. Lábaival sokat kinlódik. Még King legjobban bírja magát; jól esik neki a nardoo, de nekem sehogyan sem akar izleni, bár kizárólag erre vagyunk szorítva.“ Másnap így folytatja jegyzetét: „Gyengébbnek érzem magamat, mint valaha, s ha valahonnan segély nem jó, már nem tarthat soká. Alig bírok már a kunyhóból kimászni... Hideget is sokat szenvedünk, mert ruha dolgában is rosszul állunk. Nekem még csak egy széleskarimájú kalapom, egy ujjaknélküli gypot-ingem, egy csupa rongy flanelnadrágom, két pár egészen összeszakadt harisnyám s egy mellényem van, melyen legalább a zsebeket eddig sikerült megmentenem. A többiek sem állnak jobban e tekintetben.“ Két nap mulva megint, így ír: „Csak a legkedvezőbb szerencse képes bennünket megmenteni. Én, ha az idő kedvez, legfőlebb még 5—6 napig élhetek. Értésem perczenkint csak 48 s igen gyenge. Karjaim és lábszáram nem egyebek, csak bőr és csont.“

King előadása után folytatjuk a szomorú történetet: „Wills úgy elgyengült, hogy már nem járhatott ki, mint egyébkor, nardoot keresni, a magvakat sem bírta megtörni, s csakhamar minden remény eltűnt életben maradására iránt. Burke ereje is napról napra jobban megtört, úgy hogy nekem kellett mind a hármunk számára nardoot szedni s megtörni. Megtettem, a mig erőm engedte; midőn azonban az én állapotom is oly rosra fordult, hogy több napig ki nem mehettem, ez idő alatt egész hat napra gyűjtött élelmi készletünket fölemésztettük. Ha kissé felidülök, mond Burke, három napra való nardoot szeretnék szedni; ezzel aztán utnak indulhatnánk, hogy vadakat keressünk fel, s tőlük lehető segélyt nyerjünk

magunk és Wills számára, kinek az alatt itthon kellene maradnia. Midőn a szükséges nardooval már készen voltak, Burke még egyszer kérdé Willstől, beleegyez-e a tervbe? mert különben mint barátjokat semmi föltétel alatt el nem fogják hagyni. Wills ismétlé, hogy csak ez egy ut van megmentésükre; s Burkenak óráját s egy levelet adott át, hogy atyjának kézbesítse. Több napra való nardoot tettünk melléje, s aztán elbucsuva tőle, szomoruan utra keltünk.

Már vándorlásunk első napján Burke igen gyengének tünt fel; gyakran erős kar- és lábszárfaidalomról panaszkodott. — A második nap alig haladtunk félórát, midőn kijelenté, hogy tovább nem bír menni. — En biztattam, hogy csak kísértse meg tovább menni, s egy darabig vezettem őt, de csakhamar beláttam, hogy ereje végkép ki van merülve. Kevés volt az, a mit magával vitt, de azt is elhánya magától, hogy könnyebben menjen. Újlag tovább tántorogtunk, de nem sokára Burke azt indítványozta, hogy üssük fel éji szállásunkat ott, a hol épen vagyunk. Nagy fáradsággal vittem őt a legközelebbi vizig. Burke állapota, fekvésében rosszabbodni látszott, habár meg lehetős étvágygyl evett azon hollóból, melyet löni szerencsém volt.

Ő maga úgy nyilatkozott, hogy élete már csak néhány órára terjedhet s átadta óráját és naplóját, a melybe még valamit írt. „Remélhetőleg ön mellettem marad, mig meghalok — szölte ő — az az egy mégis vigasztal, hogy e vadonban nem egyedül fekszem és hallok meg. — Mielőtt meghalnék, adja jobbomba pisztolyomat, s aztán hagyjon itt temetetlenül.“ — A rákövetkező éjjel egyetlenegy szót sem szölte, s másnap nyolcz óra tájban meghalt. Néhány óráig a holttestnél maradtam, de mivel ez már mitsem használhatott, elhatároztam tovább vándorolni, hogy bennszülöttekre akadjak. Nagyon elhagyottnak érzem magamat a nagy, kietlen vadonban. Több napig ide-oda barangoltam, s midőn egyszer három hollót lőttem, az öllött eszembe, hogy elmegyek azokkal a szegény Willshez, hogy lássam, hogy s miként van. Ő halva feküdt kunyhójában, bennszülöttek jártak ott, s ruhájából egyet mást elvittek. Én a holttestet a homokba ástam, s néhány napig közelében maradtam; aztán ismét utnak indulék, bennszülötteket keresni.“

Csakugyan nem sokára sikerült is vadakra akadnia, kik őt barátságosan fogadták be, kivált midőn megígérte, hogy még több fehér is jó közöjök, kik majd meg fogják őket ajándékozni a tanusított vendégszeretetért.

King egy hónapig maradt a vadak közt, Howitt, ki, a mint fönnebb említve volt, az elveszettek fölkeresésére lön kiküldve, 1861. szept. 15-én találta meg Kinget, s erre vonatkozólag írja naplójában: „Egy kunyhóban ült (King), melyet a bennszülöttek az ő számára építettek; szomorú látványt nyujtott, mert már valóságos árnyékká volt soványodva; csupán a még rajta maradt ruhafoszlányokból tudtuk meg, hogy civilizált emberrel van dolgunk.“

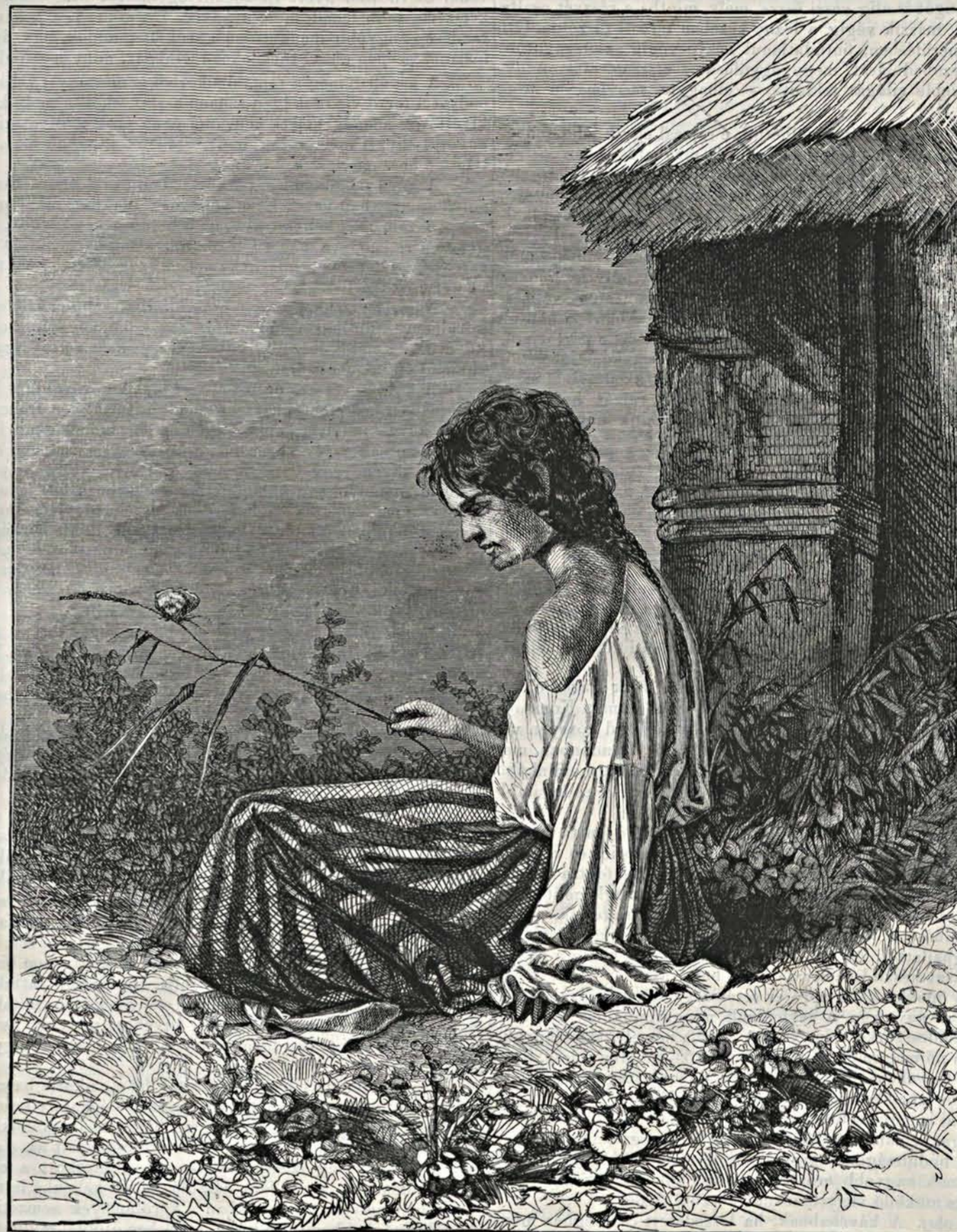
Nemcsak testileg, hanem szellemileg is igen gyengének látszott, mert néha lehetetlen volt, szavaiban értelmet találni. — A bennszülöttek mindnyájan ide gyűltek, s a földre letelepedve, jó kedvének látszottak. —

Másnap már King oly feltűnőleg javult, hogy alig lehetett ráismerni. — Harmadik nap mindnyájan elhagytuk a vadak tanyáját, hogy egy szomorú köteleességet teljesítsük, mely nagyon szivemen fekiüdt, de azért halasztám el eddig, hogy King maga időközben némileg összeszedvén, szintén velünk jöhessen. — Mindenek előtt halottainkat kellett eltemetnünk.

A szegény Wills ott nyugodott a kunyhóban, a hol meghalt s King által a homokba eltemetett.

Sirja fölé homokból halmot alkottunk s ágakat raktunk rá, hogy a bennszülöttek ezen náluk is szokásos jelet látva, az elköltözött utolsó nyughelyét ne háborgassák. Siriratát a mellette levő fa kérgébe véstem. — Másnap Burke holttestét kerestük föl. A revolver, melyet kezében tartott, levelekkel és földdel be volt takarva s nagyon meg volt rozsdásodva. Sirt ástunk neki, s földi maradványait egy angol zászlóba takarva bocsátottuk bele.

A fejénél levő bükkfa kérgébe sirirat gyanánt e négy betűt véstem; R. O. H. B.

Képek a hazai népeletből. XIV. A pusztá hervadó virága. (Sterio kepe után rajzolta Janko.)

Miután a bennszülötteket, kik Kinget oly barátságosan maguk közé fogadták, gazdagon megajándékoztuk, visszafelé indulánk s Melbourneba szerencsésen megérkezünk.

Képek a hazai népeletből.

XIV. A pusztá hervadó virága.

„A pusztá hervadó virága,“ mint azt képünk mutatja, első pillanatra magával hozza magyarázatát. Azon elhagyott alak, mely a kunyhó mellett, az országot szélén, füvek és virágok közepett guggol, nem élő

alak többé, csak árnyéka a benne alvó léleknek, mely a szenvedélyek harcza közben kimerült. Már ő nem kiált fel többé Vörösmarty „kis leány”-aként:

„Isten a megmondhatója, Mennyit szenvedek,
Lelek, testi nyugodalmam Mind eltüntek!”

Ez arcból már eltűnt a fájdalom és szenvedés, a lélek megtört s helyébe a nyugalom tompa elfáradtsága lépett s a kínos érzések helyét csendes, öntudatlan öröngöngs foglalta el. A ki kevéssel ezelőtt, disze, szeméfnye és gyönyörűsége volt a nagy pusztának és öröme önmagának — most ott ül elvadult arcvonásokkal, melyeket rendezetlen hajfürtjei takarnak be, s elhanyagolt öltözetben, melynek foszlányai már csak alig engedik sejtetni a fiatal kor egykori báját. Ott ül a puszták leánya; merőben maga elé szegzett szeme még azon pillangót is alig veszi észre, mely, mintha a részvét csalta volna oda, bizalmasan mászik végig a leány kezében tartott fűszálon. Ott ül gondolatnélküli elmerülésben, öntudatlanul nézve végig az országúton, mintha onnan várna szabadulását, meggyógyulását s visszatérését annak, a ki hitét elrabolta, keble világát feldúlta, — elhagyta, szerelmében megsalta . . . . .

(Ismét egy sikerült másolatát közölhetjük e rajzsal egyik jeles művészi festményének. A milyen eredeti, élethű és megható abban Sverio Károly festésünk felfogása és compositiója, épen oly hűnek és pontosnak találjuk itt *Jankó János* munkatársunk correct rajzát, mely fametszőinknek egy finomabb, művészi határu mű előállítására szolgáltatott alkalmat. Művészeink e téren nemes versenyzésre szálltak s mi örömmel szemléljük a hazai művészet e ágának fokónkénti emelkedését. Emlékezzünk vissza, a Vasárnapi Ujság keletkezésének első éveiben mily szegények voltunk e részbeni hazai erőknél s mi szép lendületet adott szerény vállalatunk a külföldön annyira virágzó ezen iránynak is hazánkban! S miután úgy tapasztaljuk, hogy közönségünk kiváló érdekek kísérik a pártolásra-méltó törekvéseket, ígérhetjük, hogy magyar genre-képek közlésében ki-fogyhatlanok leszünk. Eddigi készletünk s további intézkedéseink megengedik, hogy havonként egy vagy két hazai életkép rajzát hozzassuk lapunkban, melynek sikerültől legjelesebb szakművészeink nevei kezessé-
kednek.)

A meleg italokról.

(Folytatás.)

II. A kávé.

Kávének mondjuk az italt, mely különböző növények megpörkölt és megőrölt magvaiból készül. Leginkább az arabiai kávéfa magvai használtaknak e célra. Ezen fa déli Abissiniában honos, hol köves helyeken vadon nő. Pörkölt magva vagy bájja Abissiniában gondolhatlan idők óta szolgálatja a kávének nevezett italt.

Párisban a 875-ik év körül terjedt el, Arabiába a 15-ik század elején vitették. A 16-ik század közepén, dacára a papok ellenállásának, Konstantinápolyban általános élelmi cikklet képezett. A 17-ik század közepén valami Pasqua nevű görög nyitotta meg az első kávéboltot Londonban, melyet 20 év múlva (1672.) követett a marseillei. Ezen idő óta mindinkább elterjedt annak tenyésztése, s némely gyarmatok fönterményévé és legalább száz millió embernek kedvencz italává lön.

Nagybritanniában a kávéfogyasztás 1852-ben 35 millió fontra rugott, melyből 20 milliót Ceylon, 4 milliót Jamajka, nyolczat Costarica és Brazília szolgáltatott. Az összes fogyasztás néhány év előtt 168 millió fontra becsültetett Európában, mely most a 200 milliót valószínűleg megközelíti. Az egész világon termesztett kávé mennyiségét 60 millió fontra teszik.

A nyers kávé minősége nem függ a szedés módjától és a szárítástól, hanem a földtől és éghajlattól. Az ital izere és minőségére pedig a babok pörkölésének s a forrázat készítésének van nagy befolyása.

Az arabiai vagy mokka-kávé apró és setetsárga színű, a jávai és keletindiai nagyobb és halványasárga. A ceyloniak, nyugatindianak és brazilianak kékes- vagy zöldesszürke színe van. A kávéfa némely tartományokban 8—10 lábánál nem nő magasabbra, míg másutt 15—20 lábnyi lesz. Száraz és magas fekvéű helyeken a babok kisebbek, de jobb szagúak és ízűek, de mindenféle bab nyér izben és szagban ha állni hagyják.

A kávé tulajdonai ismeretesebbek, sem hogy azokat különösen kellene emlegetni. A kávé izgat, vidámit és ébren tart; a fáradság, betegség vagy mákony által okozott bódultságot megsemmisíti; bizonyos fokig az éhséget is csillapítja, a fáradtnak nagyobb erőt és kéjelmet kölcsönöz. S mindezen hatásokat a théában is működő vegyreszeknek köszöni. Ezek:

1. a szállékony olaj. A kávébálnak, ha leszedetett és a légben megszárittatott, kevés szaga és csekély összehúzó és keserűsége ize van, melyek csak a pörkölés által fejlenek ki. 100 font théából körülbelül egy font ilyen olaj kerül ki, ellenben 50,000 font pörkölt kávé kell, hogy belőle egy font olajat nyerjünk, és mégis ezen olajnak különböző mennyiségétől függ a kávé jósága és becséje. A ceyloni, jamajkai és keletindiai rozabb fajtákat az erősebb zamat finomakká tenné, s becsöket emelné. Mimódon történik az, hogy a rozabb fajta kávé a tartás által jószágban és finomságban nyer, eddigelé még nincs kipuhatolva.

Ha a pörkölt kávé vizel leparóljuk, kifut az olaj, és ha a leparólt vizet és olajat együttiszszuk, az utóbbinak hatását nyilván észlelhetjük. Lehman úgy találta, hogy a szövetek fogyásának feltartóztatásában a kávé-olaj hasonló hatással bír, mint a kávédelek. Kellemesen izgat és könnyű izza-

dást hoz létre, elűzi az éhséget, s a beleket mozgásba hozza. Az agyat illetőleg inkább a képzelő erőre, mint az értelemre gyakorol befolyást.

2. Az összehúzó s v. A nyers kávé körülbelül 5 százalék összehúzó savat tartalmaz, mely a vasoszlalékokat nem feketíti meg, mint a théa, hanem zöldre festi. Ezen savany megváltozik ugyan a pörkölés alatt, de egy részét összehúzó tulajdonának mindig megtartja, s a hatásokat, melyeket a kávé a testben létrehoz, elősegíti.

3. A théadék vagy kávédelek, különböző kávéfajokban, különböző mennyiségben találhatók. Ha közönséges pörkölt kávé ötödresznyi olított mészszelet összedörzsölünk, s a keveréket langban (borszeszben) megfőzzük, körülbelül fél százalék théadéka teszünk szert. Ha hát az egyenlő súlyú kávéből és théából nyert théadékokat egymással összehasonlítjuk, az utóbbi kétszeresé több leend, mint a kávéde. De minthogy a kávévitál készítéséhez rendszeren nagyobb mennyiségű kávé használunk, egy findsa erős kávé valószínűleg épen annyi théadékokat tartalmaz, mint egy findsa théa.

A kávébab még a tápláló sikerből is mintegy 13 százalékokat tartalmaz, melyet a forró víz csak igen szűken oszlat fel, és a mely kávéáljal rendszeren kivettetik, némely keleti népeknél azon szokás divatozik, hogy az ajlat a kávéval együtt megiszszák, mely esetben a kávéban foglalt tápláló sikernek teljesen hasznát veszik.

A kávé megdagad a pörkölés alkalmával és setétbarna színt vesz föl; sulyából azonban veszt. Ezen változás a pörkölés fokához képest különböző. A zamat legkellemesebb, ha a hőség nem nagyobb, mint amennyi eleget arra, hogy a bab világosbarna színt nyerjen. Ha a pörkölés tovább tart, a kedvelt zamathoz kellemetlen szag csatlakozik, mely a terméknek becsét csökkenti.

Némely vizekkel a kávé erősebb, illatosabb és izletesebb italt ad, mely körülmény állítólag a lúgsóktól ered, ahonnan ajánlatos a vízbe, melylyel kávé készítenek, kevés szikstó vetni. Egy font kávéhoz körülbelül 40 szemer száraz szikstó kell.

A kávé nevezetes orvosi erővel bír. A kávéval élés Franciaországban a vesekövecsek elhatalmazását megszorította, s a francia gyarmatokban, hol a kávé inkább divatos, valamint Törökországban is, hol az a főital teszi, nemcsak a vesekövecsek, de a kö-zvény is csaknem egészen ismeretlen.

A kávénövény gyümölcsének pótlójául vagy helyettesítőjéül különböző tartományokban különféle növények hozattak javaslatba, melyeknek mindannyian zamatos és keserűség-összegek elemeket kell tartalmazni. Ilyen tulajdonokkal bír a *sásnősziröm* (sásliliom) pörkölt magva, mely minőségére nézve a kávéhoz nagyon közelit, a pörkölt *tölgymakk*, mely közönségesen *makkkávé* név alatt ismeretes, a *pörkölt bagolyorsó*, *bab*, *roz* és más gabonafajok, továbbá a *dió*, *mandola*, sőt a *buzakenyér* is, ha gondosan megpirittatik.

Ezeknek kívül még némely növények kiszáritott és megpörkölt gyökereit is használtatnak e célból, mint például a *sárgarépa* Németországban, a *katáng* (cichorium) Angliában és egyebütt. Mindazáltal ezen gyökerekben a belyegző elemet — a kávédeleket — fölledezni nem lehetvén, élelteni czéljokra, miként a kávébab nem használhatatlan.

Mindemellett a cikóriát néhol nagyon felkapták, és ki is vitta magának a közönség becsülését. Eleinte csak a valódi kávé hamisították meg vele, de később a gyakorlat annyira ment, hogy azt már vegyitellen állapotban is árulják és használják *czikória-kávé* név alatt.

A *katáng* vagy *czikória* honi növény, mely utak mellett s a gabonaföldek szélein terem. Virága világoskék. gyökere a pasztinákhoz hasonlít, s növekszik vastagságban, ha a növényt mivelik. A gyökérben rejlő keserű nedv az, minél fogva a kávé pótlására alkalmasnak látják.

Még viritás előtt kivettvén a gyökér a földből, szépen megmosatik, szétvagdalatik és megszárittatik. A pörkölés által barna színt nyer. Ha megőröltetik és a léznek kitétetik, nedve és enyves lesz, s a higviricz (édesgyökér) szagos és édeses izt nyer, de korántsem bír azon kellemes zammal, mely a kávé annyira ajánlja. Ha vízbe áztatjuk, azt seté színűvé és édeskeserűvé teszi. Sokan javítják a kávéét azáltal, hogy ezen folyóságból egy keveset adnak a valódi kávéhoz, mert az ilyen keserű állomány idegerősítő erővel bírnak, s nem valószínűtlen, hogy a cikória is azok közé tartozik.

De egészen más okokból kapták fel a cikória használatát. Egy kevés megpörkölt cikória épen oly setét színt és épen oly keserű izt ad a vizek, mint egy jó adag kávé, s eredetileg hamisítási szándékból vitték azt be a kávéházakba. Az itálnak színt és izt kölcsönözött az, s a kávé árát megkímélte. A közönség izlése lassanként hozzászórt a csalárd keverékhez, majd kellemessé, s utóljára nélkülözhetlen kellekké lett az. A cikóriaszalékokot némely tartományokban a körülmények nemzeti itallá emelték. Az Angolországba bevitt cikória a 1845-ben ötödül millió fontra becsültetett, s azóta ezen mennyiség tetemesen növekedett. Franciaországban az évenként fölemészített cikória 12, Belgiumban 20 mill ófontot tett.

Hatásos elemek a cikóriában: 1. a szállékony olaj, mely a pörkölés alatt nemződik, és ámbár nem nagyon illatos, mindazáltal az életműséget gyengén izgatja, az idegeket lecsendesíti s az éhséget csillapítja. 2. a keserű elem, melynek — mint már mondtuk — idegzsongító ereje van. Ha a cikóriát mértékletesen használjuk, ugy ezen vegyreszek nincsenek az egészségnek kárára, de a huzamos használás után gyomorégést, görcsöt, hasmenést, reszketést, álomtalanságot stb. nemzenek.

(Vége következik.)

Értesítés a kisdédóvás ügyében.

(Vélemény.)

III. Hogy mibe kerüljön egy óvodának felszerelése és fentartása? ez igen viszonylagos, függ ugyan is 1-ór az itt közlött tanácsok részben vagy egészben való elfogadásától, 2-or a helybeli árkelettel, 3 or a költség forrásának bővségétől. — Tájékoztal ajánlom a következő tételeket:

- a) A szerelvény a Pesten általam mintegy 50 font beszerezhető tárgyakkal együtt legfeljebb 200 fuba kerül, feltéve, hogy, mint szokás, a gyűteményeket s némely kis képzettetésére és beállítására tegyünk ki 300 fton.
- b) A nevelő teljes kiképzettetésére és beállítására tegyünk ki 300 fton.
- c) Az épületbért tegyünk 300 ftra, 12 öl fát 100—150 ftra.
- d) A nevelő fizetése legalább 400 ft., kinek rendes ösztöndíjal évenként minden gyermek után 30 kr. s az egész évi átlagos 70 számon felül minden gyermek után 1 ft.; — és az egész kisdédóvás seregben feltűnő valódi érdemének méltánylásául azon jutalom helyett, mit a szülők némelyike saját gyermekét megkülönböztető bánásmód fejében a többire nézve helytelenül s néha a nevelőt alázó alakban ennek adni szokott, bizonyos tiszteletdíj; — és szabad tüzelő a 12 öl fából.

e) Minden 500 kisdédóvás mellé egy dajka kívánatik, kinek fizetése lehet 80 ft. és lakás, vagy e nélkül 100 ft.

f) A szerelvény pótlására, nevelési könyvtár gyarapítására és az intézet tisztogatására tehetni évenként 50 fton.

Összevéve az a) és b) alatt egyszer mindenkorra kijelölt felállítási költség tehát kb. 500 ftra, a c) d) e) és f) alatti költség pedig évenként legalább 1000 ftra rughat.

E költség az e célra rendezett estélyek, mutatványok stb., jövedelméből, gyűjtött adakozásokból, letett alapítványok kamataiból, óvodaalapító egyleti tagok részvényeiből, a szülők vagyoni állása szerint osztályozott vagy nem osztályozott havidíjakból és végre egészen vagy részben a közönségi pénztárakból szokott födtörtetni; én azonban legtermészetesebben, tehát legigazságosban is vélem födtörtetni azt egészen a közönségi közpénztárból; minthogy végtelenül czélszerűbb a bünt és bajt csirajában elfojtá, emberképzés s nemestítő intézményekre adózni, mint az elhanyagolt s nevelésben nem részesült emberek büneire és bajaira különben is illetéktelenül alkalmazott vezeklés-, véd-, kém-, fék-, fegy- és sok egyéb foltzó s palliatív rendszer bszantólóg nagy költségeit viselni. Aztán a gyermek ma már nem is egyedül szüleié, hanem lehet mondani, nagyobb részben a társadalomé, mely annak hasznát veszi, s mely tagjai mindenikének testi lelki épségében bírja legnagyobb kincsét.

Ezen igazságot ma már minden józan gondolkodó ember szívesen beismeri, minél fogva szabad remélnem, hogy e szent intézmény terhet egyes buzgóknál vállain nem hagyandja soká egy közönség, melynek közbizalom által választandó előjárósága az ő alattvalóinak jövőjét s valódi boldogságát eszközölni első kötelességeit érzi, hanem az első kedvező alkalmat megragadandja a közönség közerejének igénybe vételére, mely annak legbiztosabb alapítványa lesz s egyszersmind az intézet ingyen használhatósága által azt több sikerre is segíti. Több példa közül Nyiregyháza, Szeged és Szabadka városát említem meg, mely utóbbi a közpénztárból a közelebbi múlt években négy óvodát állított és tart fenn havidíjak nélkül; — erre ugyan az lehetne mondani, hogy ezt Szabadka teheti, mert gazdag város. Én pedig úgy vélem, erre minden falu elég gazdag; minthogy nincs egyetlen czélja a köztehernek, mely ezen intézménynek közvetett és közvetlen háts természetű megemlése is megközelíthesse; költségének adóbeli behajtását a világon semmi sem igazolhatja inkább, mint oly intézmény, mi egyrészt a szülöket nagyobb keresetre képesíti, gondjaitak enyhíti és a nem szülőknek abban fekvő kellemét neveli, hogy imágy kiadott pénzök helyben marad, mégis az emberiséget gyökéresen javítja, a civilizáció kinövéséit elensúlyozza, sőt a kisdédóvás jóvá kapatása által annak szülőt is jobba, értelmesebbé, a lakosságát pedig általán minden egyéb kiadás vagyis közadókönnyebb viselésére alkalmasabbá teszi.

IV. Hogy van-e az igazgatóságom alá helyezett képezdében kész egyén s ha nincs, mi lenne tanácsom? — Erre most már vizsgálatóbb feleletet adhatok, mint az első izbeli kérdések idejében tehettem; — kész egyén ugyan most sincs, de van hat (illetőleg kilencz) derék képezdészem, kik közül 3 nős, 3 nőtlen; 2 katolikus, 2 ágostai és 2 helvét vallású; közülök ismét 1 gazdatiszt, 1 elemi tanító volt, 1 főgymnasiumot, 1 pedig ezenkívül kereskedelmi tanodát is végzett; 1 főelemi tanító és egy katonatiszt (nyug. hadnag) volt. April végén mindnyájan végvizsgát adandnak és alkalmazásba léphetnek; — a nőknek nejjökkel együtt képezetnek.

A tisztelt óvodaalapító illetőleg újító testületek e szerint, a mennyire még e folyó évi májusban akarnak óvodát nyitni, méltóztassanak ez értesítés folytán nyilatkozni, hogy kívánságaiknak eleget tehessenek.

Azon testületek pedig, melyek májusban nem nyithatnak, méltóztassanak saját körükből választani egy alkalmas nős egyént, ki a fent előszámlált tulajdonokat bírja, méltóztassanak öt nejjével együtt fentartásra való (kb. havonként 20 ftnyi) költséggel ellátva april végén ide szállíttatni, hogy május 1-én a képzési tanfolyamot megkezdhessem s a jövő évben april végén befejezhessem.

A kisdédóvás-intézeteket terjesztő egyesületek ezen épületében, a mennyire kerül, szállást, butort, fűtést ingyen kapnak, a szomszédos közterében pedig jó ebédet havonként 7 forint rt 1 személyre.

Képzési előadásokat tartok naponként reggeli 6¹/₂ órakor 1¹/₂ óra hosszáig, ezután a gyakorlat terén forognak a képezdészek a példány-óvodában s maj-

dan az általam berendezendő dajkaldédóban egész nap személyes vezetésem alatt; alkalmaslag értelmezvén az intézet elvét, czélját, szellemét, eszköztét, rend-és módszerét, a gyakorlati fogásokat a továbbfejtes szükségességét, lehetséget. Nevelési könyveket kapnak olvasni, ezekből és előadásomól jegyzeteket gyűjtenek, a kisdédóvási sorban foglalkoznak és társalognak, a sorok ily gyakorlata felett a többiek észrevételeket jegyeznek, az óvodai énekeket hegedűvel vezetni tanulják, lemintáznak stb.; hetenkint elmennek a városban létező óvodák vagy ezekkel közelebbi vagy távolabbi rokonságban álló intézetek, műhelyek és gyárak megtekintésére, hogy a gyakorlati élet-ről alapos ismereteket sajátíthassanak el; egy-egy hét alatt gyűjtött jegyzeteik s egyéb elméleti dolgozataik bizonyos időben közös eszmecsere útján letárgyaltnak s megítéltnek; a budapesti alapnevelők létrehozandó értekezletében részt vesznek, míg utóbb az egyesületek e célra kijelölt szakbizottmánya előtt végvizsgálatot állnak ki, miről bizonyítványt kapnak.

Kérem a többször tisztelt óvodanyitók testületeket ismételve, méltóztassanak e közlésem folytán pályázatot hirdetni, választani és a választottat april végén hozzám utasítani, annyival inkább, mivel az 1845-ki szabályok által egész évre vagyis 12 hónapra határozott rendes képzési tanfolyamnak ezen-neli felújításánál fogva egy év leforgása előtt kész egyénnel alig szolgálhatnák, de különben is az illető testület saját választottjában jobban megnyughatik s a választás gyakran a közönség fúra eshetik. Ki lehet kötni, hogy ha nevelőnek be nem válik, a reá fordított költséget megtérítendő. Mindazáltal a megürült szokott állomások betöltéséről, s a magánóvodák szaporodásáról a szerint kívánok gondoskodni, hogy ezennel felszólítom mind-azon egyéneket, kik az előadott kívánatoságok bírása mellett hajlamot éreznek e pályához (a mennyire itt önmagukat fentarthatni vélik s megválasztatniok a mondott módon nem sikerül) jelentsék magukat nálam f. évi május elején kellő bizonyítványok felmutatása mellett.

Az új képzési rendes évi tanfolyam e szerint f. é. május 1-én veendő kezdetű.

Részemről — miután már ez elő t 20 évvel ohaított imádott hazámnak minden szövelyukat alapnövelőkkel betöltve látni, — miután e célra 1845-ben hazánk egyrészt túl az osztrák örökös tartományokat s felső Olaszont is beutaztam viselt életgyeimeim szöbön levő intézményi szükségességeről mindinkább meggyőződék, — nézeteimet e tárgyról különböző alakba öntve több ízben közlém, sőt magának az eszmének a szó szerkes értelmében már mindenemet áldozatul is hozám s miután egyesületünknek é. nov. 30-án tartott közgyűlésében ez ügyre nézve is csodásan működő isteni gondviselés által a választás igénytelen személyemre esett s így a kisdédóvás intézetek terjesztésének nagy munkájával megterheltem: áll-lásom fontosságának teljes érzetében ezt ügyet tovább is szakadatlanul tanulmányozni s körülte mindent, mi korlátolt erőmtől telik, elkövetni törek-szem, hogy ezen országos egyesület czéljának, az ügy apostolai s általában, a magas értelmiség méltányos várakozásának teljesen megfelelhessen. Pesten 1862-ki márczius 19-én. — *Rapos József* s. k., a kisdédóvás-intézeteket Magyarországon terjesztő egyesület országos képezdésének igazgatója. (Terézváros, Valero-utca, 1. sz.)

Magyar népmondák.

I.

Égész Zemplénmegye ismerte a sziklás „határhegy” gyógyforrását; gazdag, szegény egyaránt kereste nála testi bajainak enyhítését — számtalanok szerék itt vissza egészségüket, de mindenki elefejtette a köszönetet; végre egy öreg koldus, kinek e víz szeme fényét adta vissza, azon pénzért, melyet hosszú éveken át embertársai szánalmából gyűjtött össze, építettett a forrás mellett egy kis diszlenen kápolnát, háljájának meleg jelléül; alacsony falait nem környezte arany, a szentek képei nem vétettek ugyan bíborral körül, de a szegények közt, kik közelében laktak, mindig találkoztak ajtatos lelkek. A kápolna nem maradt soha koszorú, a szentképek virágok díszé nélkül és ha az aratás utáni első vasárnap bekövetkezett, a hálás és jámbor sokaság ajtatos körmenetben vonult a kápolna körül, csengő énekekkel és lobogó zászlókkal.

Ily nyári vasárnap volt az ismét, midőn Drugeth Vince, e tájék ura, vadászott a határhegyen, nem gondolva az ünnepe szentségével. A kuttyák ugattak, a puskák dörögtek, a vad elejtettet, de midőn alkonyodni kezdett, elnémultak a kiürtök, a vadászok hazafelé siettek, elől Drugeth büszke paripáján. Midőn a sűrűből a nyílt rétre érkezett, hol a forrás mellett a kápolna állt: az éj csendjében szent ének hatott fülehez, a lágy esti szellő lebegteté a zászlókat, melyek után ballagott az ajtatos sereg. E látványra bokros lett Drugeth lova, s hirtelen oldalvást ugorván levette urát, ki eltörte karját. Düh lepte el a megsértett keblét, vadászai által szétkergettetvén a jámbor népet, a kápolnát, balesetének ártatlan okozóját, leromboltatta.

Az orvosok gondosan ápolták a kart, de hiába, nem gyógyult fel — a baleset hire messze elterjedvén, ki csak kis orvosi tudományyalt ért, előtt Homonnába — de hiába gyűltek össze Drugeth kastélyában a leghíresebb orvosok, hiába ígérték kincseinek felét annak, ki segít rajta — minden mester-ség sikerrel volt.

Miután már egy szer sem maradt vala megkísérletlenül, megtört büszkesége s odavitette magát a gyógyforráshoz; belemártá karját a tiszta habokba, s ime — a fájdalom megszűnt, a kéz meggyógyíttá vált. E csoda

végkép kiirta a bünös gőgét; fényes templomot építtetett az elpusztított kápolna helyére, hozzá-csatolván még egy tágas zárdát, melyben maga is mint bűnbánó barát róta le ifjúsága vétkeit.

A zárdát még most is áll ott a hegyek közt, a forrás mellett; környékében támadt később *Monostor* helysége.

A hadi-röppentyük.

A röppentyük hadi czélokra alkalmazásának eszméje, s az első gyakorlati kivitel dicsősége, Congreve angol ezredeséé. — E löfegyvernek jelen harczerképességére tökélyesítése azonban, a híres ausztriai raketeur, a pár év előtt elhunyt cs. kir. tábornagy, báró Augustin érdeme.

A hadi-röppentyüt teljes lökészülségi állapotában, az ide mellékelt rajz állítja elénk.

A röppentyű könnyen szállítható, a terep minőségétől kevésbé függő löfegyver, mely hatását tekintve, a csőlőveg (ágyu) s a kézi löfegyver közt foglalja el helyét.

A röppentyük előnyösen alkalmazhatók a siktáborlatban, kisebb távolokra intézett gyors és szapora tüzelésre, vagy ha a terep akadályai miatt, a csőlővegnek vagy épen-séggel nem, vagy csak szerfelett gyengült hatással lehetne működni. Legbecsesebb alkalmazásukat azonban a hegytáborban találják. Használatnak továbbá a siktáborban sánczolatok vivására és védésére, égeny tárgyak meggyújtására, ellenséges működések éjjenti megvilágosítására, továbbá jelzésekre és végre a várvivás különféle szükségeire.

A hadi-röppentyű lövésre kész állapotban három egymáshoz kapcsolt főrészéből áll, úgy-mint a tulajdonképeni röppentyűből (B), a lövetékből (A), s az irányítóból (C).

A hátulról nyílt röppentyűbe egy a tüzerészek által többnyire eltitkolt vegyület, az úgynevezett röppentyűveg, egy a hüvely tengelyével concentricus ürbe van besajtolva; a löveték a különféle elerendő harczerkelnél fogva nagyság és szerkezetre nézve különféle, s a röppentyű elő részén azzal vagy elválhatlanul van egybe-kapcsolva, vagy csak úgy oda-kötve, hogy attól könnyen el-válthatik; a röppentyűvel egy-bekapcsolt irányító végre arra szolgál, hogy az elsütés után azt a kellő irányban megtartsa.

Ha a röppentyűveg meggyújtatik, akkor a röppentyű beljében nagymennyiségű és magas expansióval bíró gázok képződnek, melyek — miután hátra akadálytalanul kiszabadulhatnak — előre a röppentyű tengelyén keresztülvonuló tetőponti siklap irányában, elegendő erőt fejtenek ki azon czélra, hogy az egész rendszer említett irányban megindítsák.

A hadi-röppentyű tehát ennél fogva maga magában rejti a hajterőt, és nem igényel ugyanolyan egyéb löfegyverek különös csövet, hogy annak segítségével a lövetékek a távolba hajtathassanak.

Mindamellett, hogy a röppentyűt minden lapos felületről el-

tüzelni lehetne, miután annak kellő oldalítás mellett a szükséges emelést alánymotott tárgyak által kellene csak megadnia, mégis már az első pillanatban evidensnek nyilvánul, hogy a hatás biztonságának szerfelett kell nyernie, ha az irányzásra különösen e czélra szerkesztett talapok — itt kivételesen lövegeknek nevezetvén — használatnak. — A löveg az álczából (D), az irányéből (E), s az iránycsőből (F) áll.

Ezen löveg, miután arra sem nagy teher nem sulyosodik, sem pedig a gázok kiömlése által, vagy a röppentyű elszabadulásakor, tetemes és feltűnő viszhatás nem mutatkozik, — igen egyszerű szerkezetűek s oly compendiosusak és könnyűek lehetnek, hogy egy személy azt könnyen elszállíthatja, s a legszűkebb helyiségekben felállíthatja és használni lehet.

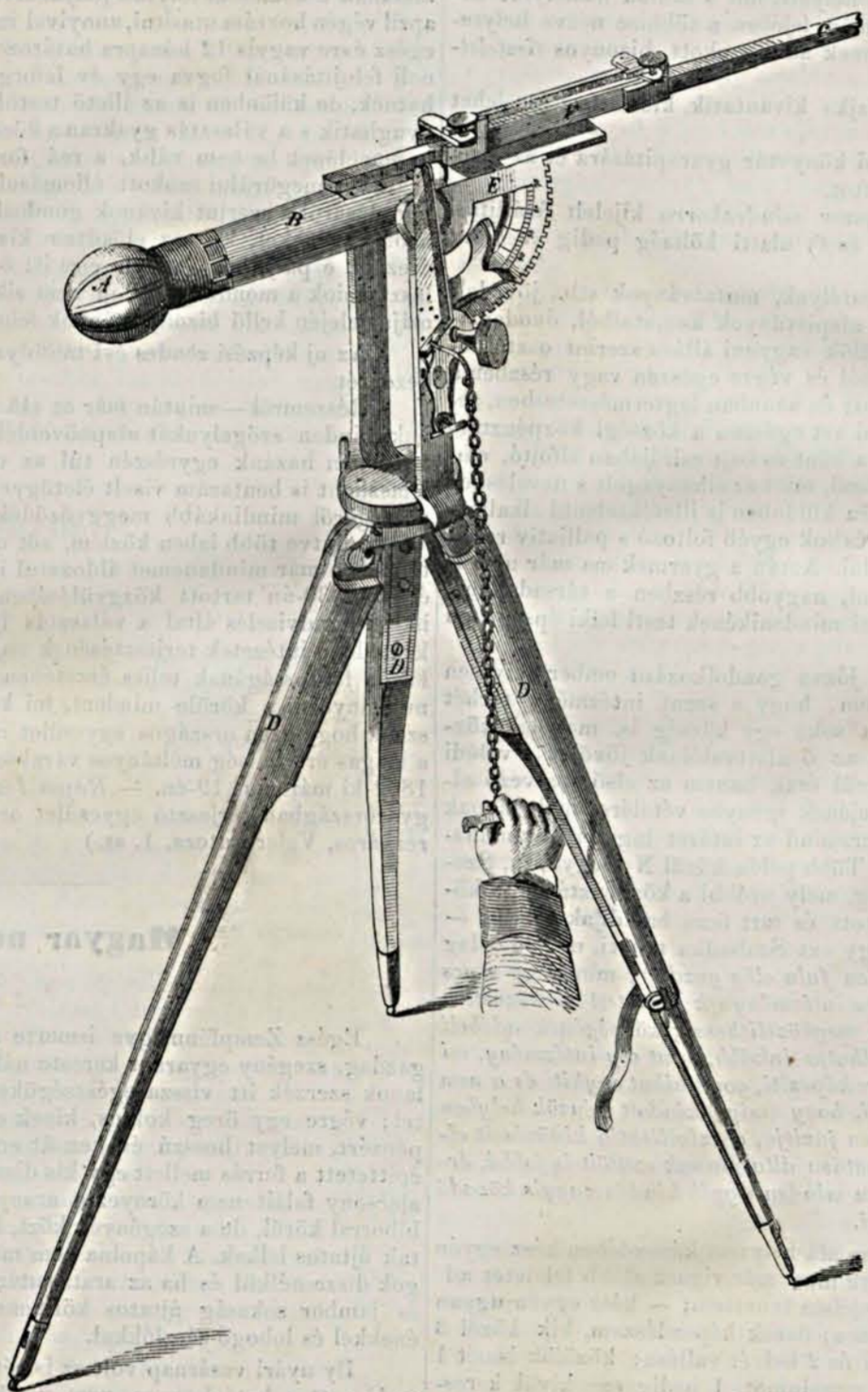
A röppentyűknél főképen azon tulajdonságaik becsesek, hogy a cső nélkülözhetővel felette mozgékonyak, és mindenhol felállíthatók, hová csak ember sőr közhét; végre hogy sűrűbb harcrendben állhatnak egy más mellett; mindez, s egyéb harczerzési igényeknek nagy-mérvben megfelelősek, zálogát képezi annak, hogy jövőben még nagyobb kiterjedésben fognak alkalmaztatni. *Döntő István.*

Egyveleg.

© (*Hahn Manó tábornok*), ki a görög királyi sereget a fölkélek ellen vezényli, mint ilyen, jelenleg sokszor emlegettetik a lapok által. Nem árt róla tudni, hogy ki és mi ő. Hahn Manó 1800-ban született s berni régi családból származik. A sütőmesterségre volt szánva, de szive sokkal inkább vonzotta a katonai pályához, s ennek folytán a berlini apród-intézetbe jött. Később porosz szolgálatban tiszt lón s 1824-ben a törökök elleni szabadságharcban részt vett. Minthogy a philhelleneket a görögök igen bántalmazták, Hahn elhatározta, hogy hazájába megy; azonban csak Livornoig ment, s innen utoljára visszafordult Görögország felé, hol a rendes hadseregben mint kapitány vállalt szolgálatot. Hahn az ellene mint külföldi ellen intézett minden ármány daczára megtartotta állását, idő folytán ezredes, a királyi szárnysegéde s tavaly tábornok lón. A naupliai fölkélek alkalmából eddig még csak nevé emlegették, vitéz tetteiről még csak ezentul érkeznek a hírek.

△ (*A jég ereje*). Kiszámították, hogy a jég milyen vastagsága kiváltatik arra, hogy bizonyos terheket elbirjon. E szerint 2 centimetryn jég egyes embert elbir, 6 centimetryn gyalogsági szakaszok vonulhatnak át, ha nincsenek sűrűn sorakozva; 12 centimetryn 8 fontosokat át lehet szántalapaton szállítani, 14 centimetryn elbirja a 12 fontosokat, a 20 centimetryn 24 fontosok is bátran mehetnek, míg a 30 centimetryn bármi sulyt elbir.

△ (*Sajátságos légsúlymérő*). Egy tudós azt állítja, hogy egy csésze kávéból meg lehet tudni, milyen idő lesz. Fölfedezése, melyet csak hosszabb ideig folytatott kísérletek után tett közzé, ebből áll: Ha a csukor, midőn a kávéba teszszük, felolvadása közben habot képez, s e hab a csésze közepén öszpontosul, tartós jó időre számíthatunk; ha a hab a csésze szélére vonul köröskörül, erős esőzést jelent; ha a közép és szélék közt tétováz a hab, változókéony időre mutat; végül ha a hab eloszlás nélkül a karima egy pontja felé törekszik, a mérsékelt eső bizonyos. — Oly barometrum ez, melyet mindenki készíthet magának s kísérletek által meggyőződhetik, ha az illető tudós nem vetette-e el a sulykot.

Hadi-röppentyű (rakéta).

TÁRHÁZ.

Bécsi levél.

(Hírlapírók a törvényszék sorompói előtt.)

Márczius 23-án.

Miután jóformán kihevertem már azt a fájdalmat, mit meg nem jelent utóbbi közleményem szomorú sorsa fölött éreztem, újra vitézül bemárom tollamat a tentába s irok önnek ismét vidám bécsi levelet, hosszas nélkülözését megjutalmazó azon kedvezményvel: hogy sem rajkszártról, sem szappanárusnőről, sem hangversenyről nem beszélék.

Hát némelykor nem vagyok én derék ember?

Fogózzék karomba — jó a szerkesztőnek támaszkodni — s jöjjen el velem a „kriminál”-ba. Ne ránts ki kezét, csak nézől hívom meg; ne legyen oly érzékeny természet önben. — Tehát az a magas ember ott a „Wanderer” szerkesztője, s az a barna, elegáns férfiú *Falk Miksa*, kik a magyar kérdést szellettető néhány fejtegetés miatt kerültek a törvényszék sorompói elé. *Falk* okadatolva, logice bizonyítja be czikkeinek ártalmatlan voltát, míg védője — telivér centralista — plane azoknak haszna és czél-szerűsége mellett plaidiroz. — Amott ülnek *Zang*, a „*Presse*” kiadója és *dr. Chiolich*. Mindakettő egymást vádolja s e dupla minőségben ülnek a híres padon. — *Zang* köpczös, piros, őszbecsavarodott, rövid emberke; arany szemüvegét folyvást igazgatja, hasonlókép haját, bajuszát, kabátját. Ezt látva könnyen megérthetjük, hogy *Zang* ur még a hitel-intézetet is miért szerette volna igazgatni. Hej, az a hitel-intézet! Vádlója *dr. Chiolich* mindenben negatívója *Zangnak*. Szikár, magas, halvány, *Mig Zangnak* hasa, ennek háta domborodik ki. Oly alak, melyet csak *Boz tolla*, *Hogarth* esete tudna visszaadni. Terentius csak ilyennek álmodhatá „*Zugirkászát*.” Mily multja van ez embernek! Nélkülözések, nyomor, küzdelem, csatlakozások hosszú sora! Szívét megmérgezték az emberek. Bejárta a félvilágot, nem lelta helyét; volt minden s lón semmivé. Ott áll a bíró előtt, pokoli vigyorgással ráemeli hosszú ujját a milliomosra, maró dialektikával szétszedi nehéző pénzen fenntartott decorumát, éles körmeivel kivája belsejét, pokoli gunnyal odamutat a kemény szivre, olthatlan gyűlöletének választó vizé-vel lerántja róla a bőrt s tán vérebén szeretne megfürödni, ha lehetne. *Zang* meg van bélyeg zve s tán örökre. Halálos ellene, az a rémitő ember, oly kétségbevonhatlan bizonyítékok birtokába került, melyek pusztá meztelenségében állítják oda a nagy milliók urát — s azon módot, melylyel azok megszereztek. Másfél évig a „*Presse*” 160 000 forintért a hitel-intézetnek volt átengedve *Mig Kuranda*, ki daczára annak, hogy községi tanácsos s titkos bíróiánus, nyíltan nem agítált magánérdekei mellett, *Zang* személyes boszujának szabad folyását engedett *Treumann* s egyéb vállalkozók és vállalatok ellen, s *dr. Chiolich* szenvedélyes, mondhatnám, ijesztő beszédében, metsző hangon, halálmadr gyanút vitája a megkövült *Zang* fülébe: „*Ön pénz, sok pénzt akart adni, hogy elálljak vádantól. Im itt az irás. Warren* ur bebizonyította önnek, hogy a párisi kiállítás alkalmával a bécsi iparosoknak följajánlotta lapját, melyben jó pénztért jól feldicsérni ígérte őket s fel is dicsérte, zsebre is tette a sok pénzt. Ö uram, én még többet is tudok. Választóhoz eljárt. . . .

Az elnök félbeszakasztá e kifakadásokat. *Chiolich* vonagló ajakkal, reszkető kezekkel, izzadó arccal, kimerülten dőlt a vádlottak padjára. Most föllált *Zang* védője, *Berger* — kinek *Chiolich*, támadásainak alkalmilagos szerzőjéül *Schuselkát* említve s ennek népszerűségét kiemelve, leirhatlan, a macszakénkre czélzó mosolylyal mondá: „hisz *dr. ur*, ön is volt azon helyzetben, érezni e populáritást.” — *Berger* föllált és gúnyos szavai jégeső gyanánt hulltak a szegény irkászra, ki, mintha kigyó marta volna, a védőnek majd minden második szavára felszökött helyéről és közhahota közt hadonázott kezeivel, az elnököt kérve, vegye oltalmába e sértések ellen. — A jelenet oly igazán drámai volt, hogy csak a legjelesebb szenátusok tudták volna reproducálni. Az egész ügy Bécsben roppant sensatiót okoz. *Zangnak* kompromittálását kárörömmel nézik, s a szegény, szerencsétlen *Chiolichot*, mint a hanswurstot, nevetik.

Még vagy öt, többé, kevésbé botrányos sajtóper fog a zöldasztal elé kerülni. A „*Presse*” komaságának daczára, a „*Wanderer*” ügyének politikai jelentőségét itt senki sem vonja kétségbe s némi aggodalommal néznek a szabadelvű „*Neueste Nachrichten*” sorsa elé, mely e napokban fog ugyane forum előtt eldöntetni.

Mig ezek történnék, a Duna csatornában lassan foly a víz s a bőjt daczára áradozik a kedv. Hangverseny annyi van — vagy úgy, megígértem önnek, hogy ez egyszer megkímélem. — Hanem az érdekelni fogja önt — ha nem tudná még — hogy a *tiszai vasut* középponti igazgatósága Bécsben van.

Az „Emlék-csillámok”-hoz.

E czim alatt közölven *Balla Károly* ur, a „Vasárnapi Ujság” mult számában, *Bihari János* nagy hírű zenésztől több jeles adatot, ennek halálát s temetését, némi kétkedéssel, és így nem egész bizonyossággal, az 1827-ik évi november hó első felében történtnek állítja. Az *évszámra* jól emlékezik; mert Biharit az 1811-ik évi országgyűlés óta én is jól ismerem, s több zenészereményeit — az általam még 1823-ik évben, Veszprém vár-

megyéből kiadni kezdett, s XV. fogásban a Ruzsicska zongorára alkalmazása szerint, ki is adott „*Száz harminczöt magyar nóták*” közé, az 1. 10., 13., 17., 29., 41., 48., 68. és 92. számok alá oda sorozván — midőn az 1828-ki második félfévben megjelent „*Hasznos Multságok*” 28-ik száma alatt, az 1822-ki okt. 25-én elhalt *Csermák emléket* megírtam, azt ezen szavakkal végzém be: „*Mult 1827-ik esztendőben a Duna mentiben, több jeles honi muzsikusok is halának el: mint Arvai János Győrött, Palsci cigány Komáromban, (kiről a Magyar Kurir a 42-ik szám alatt szépen emlékezik) és Bihari János Pesten. Bihari megérdemelné, ha sirja felett a helybeli muzsika kedvelők emlékoszlopot emeltetnének! Corelli Archangelonak († 1730.) Rómában a Sz. Péter templomában vagyon az ő állóképe ezen félyülirással, „Corelli Princeps Musicorum.” — Nagy ösztöne az élőknek a meghaltak tiszteltetése.*”

Bihari temetésének *haváról* és *napjáról* azonban megfelejtett *Balla* ur — a mi annyi idő óta nem is csuda. *Bihari* temetése az 1827-ik év april havának 27-én történt. A minthogy mindjárt másnap, *Kulesár István* hírlapszerkesztő, az 1827-ki Sz. György hava 28-án, 34. sz. a. kelt, „*Hazai s Külföldi Tudósítások*” első lapján, szóról-szóra ezt a tudósítást teszi: „*Ezen hónap 27-én díszesen temettetett el rövid betegeskedése után Bihari János nevezetes muzsikus, kinek több muzsika-darabjai nyomtatásban is a világ előtt ismeretesek. Született Bonyón, Győr megyében, meghalt Pesten. Élt 58 eszt.*”

Sebestyén Gábor.

További kutatások a Rákóczy-induló körül.

A V. U. 11. számának „*Tárházában*” olvastam *Balla Károly* urnak, a Rákóczy-induló szerzőjét illető talpraesett czikkét, s bárha már két ízben nyilatkoztam e tárgy fölött a „*Zenészet*” lapokban, érdemesnek tartom harmadszor is tollhoz nyulni, szintugy, mintha körülbelől — ha nem tudnók — arról volna szó: ki volt a „*Szózat*” szerzője?

Mi a szerző, t. i. az Induló szerzője nevéé, arra nézve tisztában vagyok, hogy nem *Kreuzer*, hanem *Scholl*, mert akkori időben, midőn t. i. ezen induló pesten először játszott, nem *Kreuzer*, hanem *Scholl* volt az *Eszterházy*-czred zenekarmestere, kit én személyesen jól ismertem, egy szőke, göndör haju, rövid nyaku, alacsony, köpczös egyéniség; s ki engemet többé magammal figyelmzettetett arra, hogy az *Orczy*-kertben el fogja játszani az általa újonnan szerzett Rákóczy-indulót, s meghallgatás végett menének ki. Ki is mentünk s a legnagyobb lelkesedéssel lett fogadva az induló! Mi azonban az év számát illeti, arra nézve *Bräuer* ural nem érthetek egyet, hanem inkább *Balla Károly* urhoz csatlakozom, azon különbséggel, hogy szerintem inkább 1816-tól 18-ig, mint 14-től 16-ig, áll a Rákóczy-indulóknak keletkezési ideje; mert én 1816-ban kerültem Pestre mint egyetemi tanuló, s alig hihetem, hogy mindjárt első évben hallhattam volna e zenedarabot! azt azonban, hogy nem *Bihari* volt a szerzője, bátran merem állítani, mert én Biharit akkoriban számtalanszor hallottam hegedülni, s a Rákóczy eredeti nótáját igen, de az indulót soha, mindaddig, mig *Scholl* által el nem terjedt, töle nem hallottam! Különböznék még most is, kik akkori időben Biharitól tanultak hegedülni, ilyenek *Szakál Antal*, *Omázta Zsigmond*, s ha jól tudom, *Sárközy Kázmér*, *Papszász Ignác* ur is; úgy hiszem, ezen urak, ha a kérdéses tárgyhöz akarnának szólni, döntő szavazattal bírnának, nem csak arra nézve: hogy Biharit volt-e a kérdéses induló szerzője, hanem arra nézve is, hogy ki volt tehát? s melyik évben keletkezett? — Mert oly jeles zenészek, mint az általam tisztelt urak, az akkori zenevilágban is nagyobb figyelemmel kísérték az efféléket, mint a nem zenészek. Felhívom tehát ezennel a nevezett urakat: ne késedelmezzenek e tárgybán nyilatkozni, hogy legyünk már erre nézve is tisztában, mert én, megvallom, nagy szégyennek tartanám ránk nézve, ha azt sem tudnók hitelesen kimutatni: ki volt amaz országunkra szóló, keblünkét dagasztó zenedarabnak szerzője?!

Urbán Pál.

Irodalom és művészet.

© (*Jósika Miklós* „*Egy magyar család a forradalom alatt*”) czimű regényének 7. és 8-ik füzeté *Hartleben K. A.* bizományában megjelent. A még hátralevő két kötet is legközelebb elhagyja a sajtót.

+ (*Két új zenefüzet*) jelent meg Rózsavölgyi műkereskedésében. Az egyik: „*Fortunio dala*” *Offenbach*tól, zongorára átirta *Kovaltsik A.* Ára 1 ft. A másik czime: „*Mohácsi gyász*,” magyar ábránd, zongorára szerző *Bartay Ede.* Ára 80 kr. Az egész tiszta jövedelem a magyarországi vízkárosultak javára van felajánlva.

© (*Lapkiadási szándék*.) *Inkey Ádám* és gr. *Zichy Jenő*, volt országgyűlési képviselő szerkesztése mellett egy politikai néplap van keletkezőben, mely naponként fog megjelenni, ha a szükséges engedély megadatik.

△ („*Magyar posta-zsebkönyv*.”) Ily czimű munka jelent meg *Guzmán Dénes* posta-kezelőtől. Ezen, irodalmunkban nagy hiányt pótló, s 200 lapra terjedő könyv ára 1 ft.

+ (*Sárospataki Füzetek*” ez idei II. és III. füzeté ismét több érdekes czikkelt lepte meg e tudományos folyóirat előfizetőit.

+ (Uj magyar lap Pesten.) Pomperly János egy „Ország” című új politikai lapra nyert tulajdonosi és szerkesztői engedélyt. Pomperly tehát nemsokára két „országot” fog kormányozhatni.

+ (Uj magyar lap.) Vértessy Arnold, mint tulajdonos felelős szerkesztő jövevény hű eljével egy budapesti magyar esti lapot indít meg „Harang” cím alatt, mely naponként mulattató apróságokat s hazai és külföldi híreket hozand. A lap főmunkatársa Bús Vitész leendő. Előfizetési árak: helyben egy óra 70 kr., negyedévre 2 ft., félévre 4 ft.; vidékre egy hó 1 ft., negyedévre 2 ft. 80 kr., félévre 5 ft. 60 kr.

⊙ (Az „Ungarische Nachrichten” című pesti német lap programja) megjelent. Bauszner József szerkesztése és Emich Gusztáv kiadása mellett megjelenik e lap ápril 1-től kezdve minden reggel és délután, a politikai híreknek kívül kereskedelmi és ipar-hírlövel, nagyobb körű tárczával stb. Előfizetési ára félévre helyben 9, vidéken 10 ft.

+ (Pesty Frigyes „Világtörténelmi Napló”-jára.) Fájdalom, nem jelentkezik eddig kellőszámu előfizetők, miért is Pfeifer Ferdinánd kiadó (az 50—60 ívből álló két kötetnyi munkára 5 ft.) az előfizetési határidőt május végeig oly hozzáadással hosszabbítja meg, hogy ha ez ideig sem jelentkezik elegendő számmal előfizetők, a begyűlt összegeket azonnal hiány nélkül visszaküldi az illetőknek.

⊙ („Adatok a pesti jogász életéből.”) Ily című művére nyit előfizetést Pádly Gyula jogász. Előfizetési ára 1 ft., mely szerző lakására (kerepesi-ut 67. sz.) küldendő. A munka melynek tiszta jövedelme a jogász-segélyző egyesületnek ajánlatik fel, hűsvétra fog megjelenni.

⊙ (A „Sárospalotai Album.”) Herz János nyomdatulajdonos jelentése szerint, május végére jelenik meg. Jó lesz azt is tudni, hogy e munka szerkesztésében változás történt, amennyiben Rákosi László elvált Sarkady Istvánról, s így ez utóbbi egyedül végzendő az album összeállítását.

+ (Uj hivatalos lap Erdélyben.) Az erdélyi kir. főkörmányszék „Erdélyi hivatalos értesítő” című közlönyt alapított, mely ápril elejétől kezdve hetenként négyszer fog megjelenni. Kiadója és szerkesztője Gámnán Zsigmond. Előfizetési ára félévre 3 ft.

+ Megjelent: „Schematismus almae provinciae minorum conventuum a S. Elisabeth.” Közöljük a füzetből a következő adatokat. A minoritaszereztesrend 150 tagot számlál; ezek közül 99 presbyter, 29 clericus s 22 laicus. Lelkészi állomásra vannak 43-an, tanítással foglalkoznak 42 en. A kezükre bízott tanuló ifjúság összes száma 1352.

+ („Külöldi Kalauz.”) Most, midőn hazánkfiak közül is sokan külföldre, illetőleg Londonba szándékoznak utazni, időszertintek látjuk, a közönségnek emlékeztetése hozni Virág Lajos „Külöldi Kalauz” című munkáját, mely Németország, Belgium, Németalföld, Anglia, Sveioz és Franciaországra terjed. E munka 2-ik kiadásban Müller Emilnél jelent meg 1860-ban. Ára 2 ft.

+ (Uj Borászati lapok.) Sz. Fehérvártó Tóth István „borászati lapokat” szándékozik megindítani. Továbbá az ottani tanári kar is komolyan rajta van, hogy egy gymnasiumi s reálitanodai szaklapot indíthasson meg.

⊙ (A korán elhunyt Kovács Gyula költeményei) Bihar Péter által közrebocsátva Debreczenben megjelentek. A füzet 21 cainos költeményt s egy szépen irt életrajzt tartalmaz. A jövedelemből az elhunyt szerzőnek siremléket fognak felállítani.

⊙ (Ki hát a „Béla futása” zenéjének szerzője?) Eddig mindenki habozás nélkül felelte: hogy Ruzsicska; mig nemrégiben valaki a „Sürgöny”-ben felszólalt, s azt állította, hogy Ruzsicska hibásan tartatik a „Béla futása” zenéje szerzőjének. Végre Udvarhelyi Miklós, ki e dalmú első előadásában is szerepelt, mint legilletékes tanu szólalt meg s megozáfíhatlanul kimutatta, hogy a „Béla futása” zenéjét csakugyan Ruzsicska írta. A mi a dalmú szövegét illeti, azt, Kotzebue hasonczimű színművéből Kótsi Patkó János dolgozta át.

⊙ („Erdékes novella-gyűjtemény.”) A Hang Ferencz által fordított ily című beszélygyűjtemény harmadik kötete igen diszes kiállításban megjelent. A 195 lapnyi kötet tartalma: A kém. Poe Edgártól. — A pártfogolt. — A mit nem tudunk. Ifj. Dumas Sándortól.

+ (Vidéki uj magyar lap.) Nagy-Váradon „Bihar” cím alatt uj, hetenként kétszer megjelenő politikai, társadalmi és kereskedelmi lap van keletkezésben. Szerkesztő Györfly Gyula, kiadó Hollósy Lajos, nagy-váradai könyvkereskedő.

⊙ („Az erdőségi műszótár német-magyar részének előmunkálata.”) az „Erdőségi Lapok” szerkesztősége által összeállítva, Selmecezen megjelent. Az illető szerkesztőség s munkának még mintegy 100 példányával rendelkezhetik; minél fogva azok, kik az erdőségi szótár megalakításában közreműködni hajlandók, sziveskedjenek s szándékukat a nevezett szerkesztőséggel tudatni, hogy a főnebbi munkát részökre ingyen megküldje.

+ („Kolozsvári Album.”) B. Bánffy Dezso, Deák Farkas és Réthi Lajos Kolozsvárt, több ismert író közreműködésével „Kolozsvári Albumot” adnak ki. Előfizetési ára 2 ft. diszpeldányra 3 ft. Beküldési határidő május 15-ike.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (A londoni kiállítás ügyében.) A kik a londoni kiállításban részt akarnak venni, az országos központi bizottmány elnöksége részéről figyelemzetnek azon formásokra, melyek meghatalmazottak által netalán képviseltesük esetében megkivántatnak. Ilyenek: hogy a képviselők az osztrák birodalmi központi kiállítás bizottmányánál Londonban megneveztesenek s jogérvényes meghatalmazásokkal el legyenek látva. Ha valamely

meghatalmazott azzal bizatnék meg, hogy meghatalmazásának tárgyait a kiállítás után egészen átvegye, ily esetben megkivántatik, hogy a meghatalmazó a meghatalmazványban ezen körülményt nyíltan kijelentse, s egyzersmind térítvényt állítson ki, melylyel a kiállítás bizottmányt minden további kötelezettség és felelőség alól fölmenti.

⊙ (Övszer a marhavész ellen.) A „Falusi Gazda” a nyers burgonyát ajánlja biztos övszerül a marhavész ellen. Felső-Magyarországban e szert több helyt a legnagyobb sikerrel használták. Az eljárás igen egyszerű s csupán annyiból áll, hogy a bekövetkezhető vész elkerülése végett nyers burgonyával kell etetni a szarvasmarhákat.

⊙ (A magyar földhitelintézet ügyében), a „P. L.” szerint, a pénzügyminiszter következő fölteleket tette: a) Hogy a záloglevelek mintái mutatassanak be a pénzügyminiszteriumnak; b) Megengedi ugyan a miniszterium az 5 $\frac{1}{2}$ százalékos kamatot, de nem engedi meg, hogy a magyar záloglevelek árfolyama a bécsi börzén jegyzetessék. c) A miniszterium megadta az intézet alapítói azon kérelmét, hogy a magyar országos pénzalapból a vállalat létesítésére félmillió ft. adassék.

⊙ (Hogy lehet a tojást soká eltartani?) A tojás egy vagy két perozig forró vízbe mártandó, miáltal a fehérnye egy részéből a bőrnek egy neme képződik, mely a tojás belsejét beburkolja s a lég behatása ellen megóvjá.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (A pesti polg. kereskedelmi testület) e hó 22-én tartott közgyűlésében a hazai vizkárosultaknak 1000, a nemzeti színháznak 500, a Széchenyi-szoborra szintén 500 ftot szavazott meg.

+ (A budai takarékpénztár-egylet) f hó 22-én tartá az idei közgyűlést, Wodianer Albert elnöklete alatt. A felolvasott jelentésből kitűnik, hogy ez intézet fennállása óta (1846.) évről évre gyarapodott. Mult évi bevétele 3,549,951 ft 39 kr, fennállása óta összes bevétele pedig 26,508,100 ft 95 kr rug. Az 1861-ik évi üzletkimutatványok szerint az egylet kezelésére bizott vagyon 5,546,988 ft 24 kr-ra szaporodott. E vagyon forgatásából 46,904 ft 36 kr tizta jövedelem folyt ki. Az osztalék egy-egy részvény után 30 ftra határozottatott. Az igazgató választmány a legközelebbi évben összesen 2800 ftot szavazott meg különféle jótékony czélokra; ezenkívül a gr. Károlyi György felügyelete mellett kezelt nemzeti színház magánpénztára javára 1000 ft alapítványt tett. Ez intézet keletkezése óta közel 24,000 ftot adakozott már honi intézetekre s emberbaráti czélokra.

⊙ (Engerth Vilmos, K. József, műegyetemi tanár rajztanodájában) a nyári tanítási szak ápril hó elején veendő kezdetét, naponként d. u. 2—4, azonkívül szombat és vasárnapon d. e. 10—12 óráig. A tanítás két osztályra szakad, magában foglalva a táj-, virág-, alak-, díszművészeti, építészeti, helyzeti és géprajzot, valamint az illető szakban a távlati rajzot is. Ugyan-ebben résztvehetnek a reálitanulók szerdán és szombaton, a gymnaszták kedden, csütörtökön és vasárnap. A jó hírből levő rajztanoda a Dorottya-utczában van 11. sz. a.

+ (Az „Első magyar utazó-társaság”) ápril 7-én fogja alakító közgyűlést tartani.

+ (A mosonmegyei gazdasági egyesület) közelebb tartotta meg alakító közgyűlést. Elnökül gróf Zichy Henrik, alelnökül Zimmermann Károly és Majer Pál választattak meg.

+ (Az ung-szerednyei borászati egyesület), melynek alapszabályai még 1860. augusztus havában megnyerték a felsőbb jóváhagyást, alakító közgyűlést ápril 14-én d. e. 10 órakor tartandja a „kék golyóhoz” címzett ungvári vendéglőben. A részvényesek kéretnek, e gyűlésen minél számosabban megjelenni.

— (A Pannónia magyar viszontbiztosító intézet igazgatósága) figyelemzeti a társulati részvényeseket, hogy a minden egyes részvény után járó 100 ftnyi második részletet f. hó 31-ik napjáig, mint körvélelileg kitűzött határnapig, befizetni siessenek.

Mi újság?

— (Az Akademia palotájának építése), ugy látszik, a legközelebbi hetekben komolyan meg fog kezdetni. Az előkészületek már is folynak. Egyelőre kutat és mészgödöröt ásának, s azon ideiglenes kis házikó felállításán dolgoznak, melyben a rajzterem s az építés vezetőjének irodája lesznek. A kőművmunka elvállalására felszólított pesti építőmesterek közül, ugy halljuk, heten tettek ajánlatokat, kik közül a hármast bizottmány a jó hírnévű Discher József urban allapodott meg s az alapfalakra nézve vele szerződött. Csak örvendeni lehet hogy oly szakemberre van e dolog biva, kinek neve és ismeretes szilárd sága a munka jósága iránt kezkesedik.

+ (Ürményi József leánya Kairóban meghalt.) A boldogult mellbaja gyógyítása végett ment oda, s midőn állapota súlyosbodásáról a szerető atya értesült, ez hozzá sietett, hogy hazájába visszahozza, de épen midőn oda érkezett, megszűnt élni.

⊙ (A fiváros vízvezetése ügyét) Pestváros tanácsa vette kezeibe; már most tehát bizton remélhetjük, hogy megszűnik ez ügy tengeri kigyó lenni. Perger Ignác elnöklete alatt bizottmány lón kinevezve, az előmunkálatok vezetésére, melyeknek befejezése után fogja a hatóság elhatározni, hogy vajjon képes e a város önérejjével létesíteni a vízvezetést, vagy azt magántársulatra bizza. Az előmunkálatok költségeire eddig 1625 ft. gyűlt be.

⊙ (Kolozsvári) írják, hogy a csendőrezred parancsnokságát s az állam-rendőrség központi hivatalát a városba helyezik.

— (A Duna áradsádtól illetőleg) pestmegyei Solt városa előljárárságától a V. U. 11 számában közlött ártéri rajzra nézve a következő helyreigazító sorokat vettük: „Képzéljen az olvasó D.-Egyházán felül, hol a Duna rajza kezdődik, ama néhány sor helyett az Ordasíhoz hasonló gáttörést és vízromhamot, Soltot róskát épületeivel a víz sodrában, továbbá D. Egyházán alul s a Vécei-falván tul egy egy emelkedettebb fehér pont kivételével, a térrajz egész felső részét, meg a környező sorokat is beleértve, két mérföldnél szélesebb árborított tér alakjában setéltetni, s akkor — ha az alsó részek kiöntési híven vannak ecsetelve, — torzfejjével egész valóságában fogja látni maga előtt a gyász rámájú képet. Nem szándékunk a szerencsétlenséggel dicsekedni, de ki kellett ezt jelentenünk, mert Soltnál nagyobb kárt Kalocsa után egy határ sem szenvedett. — Solt város előljárársága.

+ (Than Károly, egyetemi tanár arczképe.) Marastoni által rajzolva, megjelent. Ez arczképet, mely igen jól van találva, a derék tanár iránti tiszteletök s vonalmuk jelölő a jelen évi egyetemi gyógyszerész-növendékek adták ki. A jövedelem a vegyész könyvtár javára fog fordittatni.

+ (A jogászsegélyző-egylet hangversenye) a Muzéumban mult vasárnap számos közönség előtt ment véghez. Legnagyobb hatást idézett elő Erkel „Sarlota” című új operájának magyar zenestylben szerzett nyitánya s végül a Berlioz által ártirt „Rákóczy-induló.”

⊙ (A plébánosok elvesztett dézmájóvételének megtérítése) a hg. primás s az egyházi bizottmányok a kancellária által támogatott előterjesztésére legfőbb helyen elhatározottatott. Alapul az 1802-diki bevallások pengőnzre emelve fognak vétetni.

⊙ (Halálözlés.) Palóczy Horváth Miklós, Ungmegye volt alkotmányos főszolgabírája, e hó 14-én, életének 42-ik évében szívhűdés következtében hirtelen kimult. Temetése f. hó 16-án Palóczon ment véghez. A boldogult Ungmegyeinek egyik legtiszteltelebb fia s leglelkimeretesebb tisztviselője volt. Polgártársai sokáig áldva örvendik meg emlékéit.

+ (Lopás.) E hó 24 és 25-iki közti éjjel Pesten Rott Dávid aranyművesnek bécsi-utczai boltjában nagyszerű lopás történt. Az ismeretlen tolvajok mintegy 15—20,000 ft értékű tárgyakat vittek el.

+ (Táncvizigalom és műkedvelői előadások.) Kassán a nőegylet táncvizigalmat rendezett a polgári kórház javára. A tiszta jövedelem a 800 ftot meghaladja. Ugyanott e hó 28. és 29-én műkedvelői színi előadás volt rendezendő a vizkárosultak javára.

+ (Jótékonyczú előadás.) B.-Gyarmaton f. hó 16-án az irói segélyegylet javára műkedvelői színelőadás rendeztetett. A tiszta jövedelem körülbelül 300 ft. Gr. Zichy Ferencz főispán neje száz forintot küldött ez alkalomra, azon nyilatkozattal, hogy hasonló czélokra minden alkalommal részvétét bebizonyítani, honlesanyi kötelességének tartandja. F. hó 25-én a kisdödöva javára volt ugyanott előadás.

— (Jótékonycság.) Sopronmegyéből Nagy-Czenkről írják: A Pesti Hirnök 56-ik számában olvastam, hogy gróf Széchenyi Béla a nagy-czenki néptanoda hat legjobb növendékének 30 ft jutalomdíjt rendelt kiadatni; ezen tudósítás, melyet minden honfi örömmel fog olvasni, felsekert arra, hogy a n. mélt. gróf Széchenyi család által, részint a czenki iskola építésében, részint a nagy és kis-czenki tűzveszélyi alkalmával is tanusított nagylelkűségét, és bőkezűségét háladatossgá jelölő köztudomásra boocsássam. A dieső emlékeztető gróf Széchenyi István még az 1857-ik évben az akkori időben felépíteni kezdett iskolára, hogy azt egyemeletrre felépíteni lehessen, 140,000 téglát, 16 ezer cserép-zsindelt, ingyen kiszolgáltandókat, bőkezűleg utalványozott. — 1860-ik évi szeptember 1-6 napján Nagy-Czenken 8 ház, 1861-dik évi szeptember 15-én pedig Kis-Czenken 7 ház léegvén, gróf Széchenyi Béla, mindamellet, hogy a legnagyobb tüzi veszedelem alkalmával jelenléte, és segedelmé által a szerencsétlenek sorsát gyámolítani igyekezett, az említett 15 ház felépítésére a szükséges téglák, és cserépszindelek kiszolgáltatását az uradalmi tisztségeln megrendelte, csak a munkabérek visszafizetését tartván fenn magának, mely visszafizetést a kárvallottak által teljesíthető részletes fizetések által nagylelkűleg elfogadta.

⊙ (Egy kis furcsaság.) A napisajtónál nem ritkaság, hogy az iró tolla megcsuszamodik. Így egy napi lapban közelebb szóról szóra ezt olvastuk: „Az „Ausztriával vagy a nélkül” című rőpirat szerzője a „P. N.” szerint az elhunyt Vida Károly, ki még halála előtt írta e műveskét.” Mintha bizony halála után is írhatna az ember!

⊙ (A gödöllői műkedvelői társulat) ma vasárnap hangversenyt adand a vizkárosultak javára. Ezenkívül még 5 előadást rendezend a társulat jutódkony czélokra.

+ (A kolozsvári főrangyak által rendezett első műkedvelői előadás) e hó 17-én igen szép sikerrel, a közönség teljes meglegedésére ment véghez. A tiszta jövedelem 700 ft, mely az ottani nemzeti színház belsejének rendezésére lón felajánlva. Az előadások folytattatni fognak.

⊙ (A selmezi bányászakademia jubilauma iránt) két pártra szakadtak az akademiái növendékek. Az egyik párt azt vitatja, hogy a jelen évben, a másik pedig, hogy csak 1770-ben lesz száz éve az akademia alapításának. Az 1862-iki párt Lichtenfels véleményét osztja, ki a cseh- és morvaországú bányákról irt történetében azt írja: „Academia montistica prima omnium instituta Pragae 1762. restituta Schemnitzii 1770.” Ezel őszhangzólag okiratokból kiderül, hogy habár Jaquin Miklós tanárt Mária Terézia 176 $\frac{2}{3}$ -ban hitta meg a selmezi akademiához a vegytan, asványtan-és kohászat (metallurgia) előadására, mindamellet e tanintézet csak 1770-ben emeltett valósággal akademiává.

⊙ (Jótékonyczú műverseny.) Az aradi kaszinó e hó 21-én műversenyt rendezett a hazai vizkárosultak javára. A tiszta jövedelem 316 ft. 69 kr.

⊙ (Hubai színtársulata) a „Gy. K.” szerint egy északamerikai színgazgatótól meghívást kapott a szövetséges államok nagyobb városában rendezendő 50 előadásra, melyek kedvező siker esetében még 30-czal megtoldhatók. Az oda- és visszautazás költségei meg lennének térítve, s minden előadásért az eredményhez képest 300—500 dollárt kapna a társulat, ha ugyan kedve leend a tengeren tuli utra vállalkozni, mely esetben egy jó cigány bandával és tánczosokkal kellend magát ellátnia, mert az amerikaiak nagyon óhajtanák megismerni a magyarok viseletét, tánczát és zenéjét.

— Abonyból írják, márcz 24.: Városunkban a műkedvelői előadások, mik oly szép sikernek örvendtek fájdalom megszüntek. E hó 16-án „A szerelem és örökség”-gel zára be. Az e darabban szereplők közül Gál Vilma k. a. ki Flóra szerepében lépett fel, kellemes előadása által, a közönség tetszését nyerte meg. Lovasi Sándor ki Árpád volt, és Molnár Pál mint kiszolgált huszár, jól betölték helyüket. — E részben Abony dicséretet érdemel, mert bus s komoly óráinkat a farangi mulatságok hiánya miatt, ez által tették kellemessé. E részben fáradozásaiért leginkább Kecskeméti István urnak nyilváníthatjuk köszönetünket. De hibául rovom fel Abonynak azt, hogy anyyi egymást követő hangverseny és színi előadás közül egyetlen egysem jutott azon szegény hazánkfiainak, kiket a dúló elem tett koldusokká. Most egy olasz eróművésznök is van, ki két ízben fejtette ki ügyességét, de az abonyi közönség nem nagy pártolásban részesíti.

⊙ (A Reichsrath, mint drámabírádó választmány.) Hogy mily fogalommal bírnak némely bécsiek a Reichsrath hatásköréről, megmutatta legközelebb egy félreismeret lángész, ki egy szép reggel beállit egy érdemes centralista képviselőhöz s ezt arra kérte, lenne szives ujdonsúlt drámájának előadását a várszínházban a Reichsrath utján eszközölni. Szegény Reichsrath, mi mindenne nem akarják felhasználni!

⊙ (Sajtóperi itéletek.) A „Wanderer” szerkesztősége ellen indított bünvádi perben az ítélet mult szerdán mondatott ki. Gras nyolcz havi egyezségi börtönre, hetenként egy napi böjtöl s 1000 ft biztosíték elvesztésére; Falk Miksa pedig hat havi börtönre, szintén egy napi böjtöl, s tudori rangja elvesztésére lón elítélve. Az ítéletet felebbzeték.

A m. Akademia palotája.

— (Ujabb adakozások), melyek a lefolyt héten a m. Akademia számára a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldettek:

LXII. közlés: Szentesről Jenkő Károly az alaptökekre 1 ft. — A Vasárnapi Ujság szerkesztője az általa kiadott palotateremték fényképeiből bejött tiszta jövedelme 38 ftot. — Összesen 39 ft.

Az eddigi I—LXI. közlésekkel együtt a Vasárnapi Ujság szerkesztőségénél begyűlt összesen: 14,803 ft. 21 kr., 1 régi római arany, 1 huszfarokos arany, 112 db. cs. arany, 21 képtfos tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 146 huszas, 18 negyedftos, 1 db. 100 pftos és 10 db 20 pftos nemzeti államkölcsönkötelezvény, s 1 db. 100 ftos erdélyi urbéri kötelezvény.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a mult héten beküldetett:

— A magyarországi vizkárosultak számára, Cserévicsröl többen Szász Jánosé 20 ft, (Az egyes adakozók: Szász Jánosé 2 ft., Rosztes Péter 2 ft., Feuchmann József 1 ft., Szász János 1 ft., Kyriák Miklós 50 kr., Tóth Ignác 1 ft., Szedlatsek Ferencz 1 ft., Zsivkovicz János 50 kr., Stefanovicz János 1 ft., Schvab József 20 kr.) — Hevesről többen Mezei Antal bíró által 54 ft 44 kr.

(Az egyes adakozók: Okolitsányi József 5 ft, Völgyi Ignác 1 ft, Mezei Antal 1 ft, Járlatzky Márton 2 ft, Körmeny István gyűjtő 1 ft, Markovics Jánosé 3 ft, Markovics János 2 ft, J. M. 1 ft, Gaszner Sándor 1 ft, Mészáros Ferencz 2 ft, Julász József 1 ft, Mezei János 20 kr, Guba Sándor 1 ft, Völgyi Lajos 1 ft, Ligety Alajos 1 ft, Nagy István 20 kr, Orosz Klára Hagyatékából 1 ft, Pataki Erzsébet 10 kr, Göczö András 1 ft, Orosz Rozália 1 ft, Hevesi Ferencz 1 ft, Kanyó Gábor 5 ft, Hanulik család 50 kr, Lőrincz Antal 1 ft, Nagy János 20 kr, Szabados Anna 50 kr, Viktor Mátyás 14 kr, Hubert András 1 ft, Josef Blau 2 ft, Abraham Braun 2 ft, Abraham Ungar 1 ft, Pelitzer Bernhard 20 kr, David Ungar 50 kr, Benet Dávid 20 kr, Leopold Stern 50 kr, Schwarz Mikócs 1 ft, Ignatz Fleischer 20 kr, Cziner Jakab 20 kr, Ignatz Ungar 40 kr, Jakab Rosenfeld szabó 20 kr, Gunsberg Adolf 50 kr, Frank Jakob 40 kr, Jakob Morvay 1 ft, Klein József 1 ft, Sigmund Blau 1 ft, Braun Farkas 20 kr, Braun Jakab 1 ft, Weisz Lázár 1 ft, Daniel Abraham 20 kr, Wahl Mozes 50 kr, Blau Lajos 40 kr, Szentmariay Dénes 1 ft, Grizner József 2 ft)

Összesen 64 ft 64 kr.
Az előbbi közlésekkel együtt begyűlt összesen 1620 ft 16 kr.

— A Széchenyi emlékre: Szentesről Jenkő Károly 1 ft.
— Az irói segély-egyletnek: Szentesről Jenkő Károly 1 ft.
— A n. muzeumi állványokra: Kunágotáról Kóvér Pál 2 ft., Vertán Endre 2 ft., Jeszenszky László 1 ft, összesen 5 ft.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, márcz. 21. „A jó barátok.” Vigjáték 4 felv. Irta Sardou, fordította Szerdahelyi Kálmán.

Szombat, márcz. 22. „Bánk bán.” Erkel Ferencz operája 3 felv.

Vasárnap, márcz. 23. „I. Rákóczy Ferencz fogsága.” Eredeti dráma 5 felv. Szigligetifl. A rég nem látott darab nagy közönséget csalt a szin-

házba, mely az előadást mindvégig növekedő érdekességgel kísérte. Lendvai, Rákóczy Ferenczet elég sikerülten adta, csak az első felvonásban nem volt eléggé jezsuita. Felekéin igen jeles „Amália” volt. A „pater Knittelius” Szigetinek egyik legsikerültebb teremtménye. Egressy mint Beresényi igen nemes alak.

Hétfő, márc. 24. „A gyűrű.” Színmű 5 felv. Birchpfeiffer Sarolta után fordította Fésüs György. E darab most sem birt kiválóbb figyelmet ébreszteni. Minden alakjából többé-kevésbé királyi Birchpfeiffer asszony, úgy hogy szerzőjét ki lehetne találni, ha neve ki nem lett volna is téve. Az előadás elég jól ment. Közönség igen szép számmal.

Kedd, márc. 25. A színház zárva volt.
Szerda, márc. 26. „A jó barátok.” Vigjáték 4 felv. Sardoutól.
Csütörtök, márc. 27. Monari Rocca, a milánói Scala-színház tagja fölépte: „Ernani.” Opera 4 felv. Verdától.

Budai népszínház.

Márc. 21. „Károly ur bogara.” Vigjáték 1 felv. „A nők lovagja.” Vigjáték 1 felv.

Márc. 22. „Tanhäuser, vagy: a dalnokok énekharca.” Parodia 3 felv. Molnár ez új darab színrehozásával kétségkívül a népszínház pénztára érdekében cselekedett, mert a közönség e sikerülten előadott parodiát általában tetszéssel fogadta. A kiállítás oly diszes volt, hogy mindenkit meglepett. A rendezést is meg kell dicsérmünk pontosságáért. Az előadásban Zádor vívott ki legnagyobb elismerést Tanhäuser sikerülten parodiált alakjával. Kiemelendők még Virágh, Simonyi és Horváth. A közönség Molnár és a szereplőket zajosán kitapsolta.

Márc. 23. „Tanhäuser, vagy: a dalnokok énekharca.” Parodia 3 felv.
Márc. 24. „A puszták fia.” Népszínmű 3 felv.
Márc. 25. Nem volt előadás.

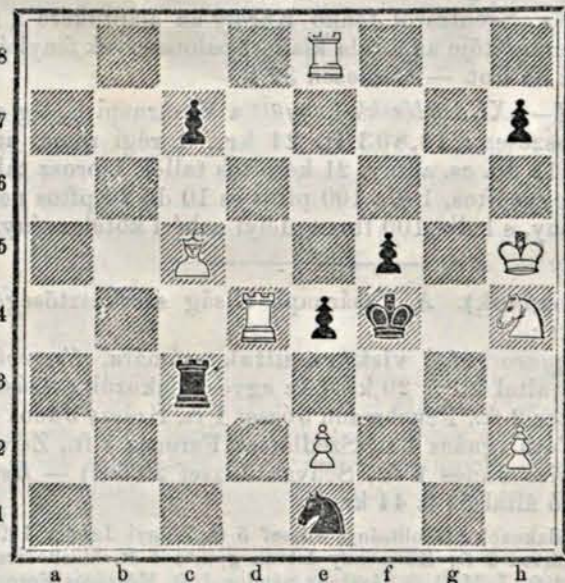
Márc. 26. „Két Sobri.” Népszínmű 3 felv. Egressy Bénéttől.
Márc. 27. Először: „Amalie nro 14, vagy: Nem tudja, hol van.”

Eredeti vigjáték 1 felv. Berczik Árpádtól. „Robin orvos.” Vigjáték 1 felv.

SAKKJÁTÉK.

118-ik számú feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 113-ik számú feladvány megfejtése.

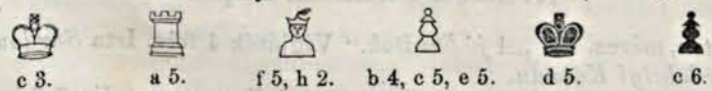
(Healey-től Londonban.)

- Világos. Sötét.
1) B d1 - h1 ..... F b5 - e8
2) V g6 - b1 ..... F e8 - b5
3) V b1 - g1 +

Helyesen fejtették meg. Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Veszprémben: Fülöp József. — Iglón: Carlopago. — Nagyváradon: báró Meszéná István. — Pesten: Cselkó György. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár. — Kövágó-Örsön: Gold Samu. — Jászberényben: Scopián Sándor. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Parabutyban: Rothfeld József. — B. Újvárosban: Kovács Lajos. (a 107 és 112-ét is.)

Rövid értesítések. Jánosi: Keszler István. A 112-ik feladványnak ön által beküldött megfejtése helyes. — Gyula-Fehérvár: Horváth Lajos. Öntől a 112-ik feladvány helyes megfejtését vettük. A folyamban levő két játszmasra választunk: az I táblán Világos 23-ik lépése c2 - d3; a II táblán Sötét 18-ik lépése H g6 - f4.

XVIII. számú feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

5962. Győr. R. K. A szép két rajzot köszönettel vettük, s örömmel nézünk az ígért további küldemények megérkezése elé. Ily erők csatlakozása valóban biztatólag és eddigi törekvéseinkben megerősítőleg hat reánk.

5963. Gabi urfi. Bár a végén igen erős az igazság-kiszolgáltatás s az istentagadó urfi — a költő kegyetlenségéből — lepedőben s rudon viszik haza: mindez még sem mentené meg a művet a félreértésektől, azt pedig senki sem hinné el róla, hogy — pap írta.

5964. Idálisz. A polemia tovább folytatására, legjobb akarunk mellett, sem nyithatunk több tét. A vita kifejlődött részletei már csak a szakembereket, s nem a távol álló nagy közönséget érdekeltetik.

5965. A vándor bucsuja. Adomák. Egyik olyan színetlen, mint a milyen izetlen a másik. Együvé illenek ott, a hol vannak.

5966. Bukógrát. S. I. Olvastuk a jegyzéket s közöttük egy illetékes kiadóval. A mű felette érdekes, szükséges és kapos volna; de a tárgyak legnagyobb része a mostani napokban teljesen impossibilis. Kérjük önt, szíveskedjék kissé várakozni s annak idejében velünk újra találkozni. Nem gondolná ön, hogy egyes kiválasztott darabokat addig is cenzúrázni volna, lapunkban közölni?

5967. A dalnok atka. Uhlánd szép költeményének igen erőten, halvány visszaadása. Hol maradt a nyelv, és kifejezés bája, ereje? Ne kívánja ön, hogy e mű ily alakban napvilágot lásson.

5968. Struczmadar, kolibri itt vannak; a képek megrendelve. Apropos! kakukot nem találunk; azt is ön utasítása szerint rendeltük meg. Ha megjönnek Lipcséből, akkor közzetük a mi teendőnk.

5969. P - p K. Az epigramm magyar neveül ön ezt ajánlja: *éldal*; „mert az él, mint kés-él, kard-él stb. szúr, metsz és vág, a dal pedig hegeszt.” Részünkről nem sikerült ki-értelemet látnunk az új szóban is. A ki a dal theoriját ismeri, álmában sem foghatja rá e szót az epigrammra. Ezt bizonyosan mindenki úgy látja.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izraelit. naptár	Nap-kelet		Hold-nyug.		
				kelet	nyug.	kelet	nyug.	
Márciusus—Aprilis	Márcz. (6)	W'adar	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
30 Vasár.	E 4 Laetare	E Laet.	18 G. 4. böjt	28 Angela	5 45	6 24	5 19	6 57
31 Hétfő	Benj. Kornél	Benjam.	19 Chrysan.	29 Benja	5 43	6 26	5 41	8 3
1 Kedd	Hugop. Gil.	Hugo	20 Joh. Ser.	1 Nisan	5 41	6 28	6 6	9 8
2 Szerda	Paul. Ferenc	Paul Fer	21 Jakab p.	2 Feri	5 39	6 30	6 34	10 11
3 Csütör.	Richard p.	Dárus	22 Vazul	3 Dárus	5 37	6 31	7 8	11 9
4 Péntek	Izidor püsp.	Ambrus	23 Nic. rem	4 Ambró	5 35	6 32	7 48	*
5 Szomb.	Irene szüz	Abigail	24 Artem.	5 31 Sab	5 33	6 34	8 35	12 8

Holdnegyed: ● Ujhold 30-án, 9 óra 1 percz reggel.

TARTALOM.

Haynald Lajos, erdélyi r. kath. püspök (arekép) ss. — Az ősi kúria. Kuliffay Ede. — Gallizia és népe (vége). Petheő Dénes. — Burke szerencsétlen utazása Ausztráliában (képpel). — Képek a hazai népeletről. XIV. — A meleg italokról (folytatás). — Értesítés a kisdudóvoda ügyében (vége). — Magyar népmondák. — A hadi röppentyűk (képpel). Döntő Isteván. — Egyveleg. — Tárház: Bécsi levél. K. T. — Az emlékesillámokhoz. Sebastyén Gábor. — További kutatások a Rákóczy-induló köréből. Urbán Pál. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek — Mi újság? — A m. Akademia palotája. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK
és
évnegyedi és félévi folyamára.

Előfizetési föltételek;

- Mind a két lapra aprilis—juniusra . . . . . 2 ft. 50 kr.
" " " aprilis—septemberre . . . . . 5 " "
Csupán Vasárnapi Ujság félévre . . . . . 3 " "
Csupán Politikai Ujdonságok félévre . . . . . 2 " 50 "

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

14-ik szám.

Kilenczedik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Az aradi önkéntes polgári tüzoltó-kar.

A jótékony célú és közhasznú hazai társulatok sorában méltó működni, a hatóságot a tüzoltásnál erélyesen támogatni s polgári helyet foglalni az aradi önkéntes polgári tüzoltókar, mely tökéletesen szervezett testület képezi, s mint olyan megérdemli, hogy ne csak ismerjék, hanem a tüzvész által gyakran látogatott városainkban és helységeinkben, a viszonyokhoz mérve utánzó példányképpel is szolgáljon. Mig a külföld nagyobb városaiban ilyenmü intézkedések a tökély legnagyobb fokára vannak emelve, addig a haza fővárosában is még mindig nélkülöznünk kell a rendezett tüzoltó-testületet.

A tüzoltás ugyan mindenütt a hatóság tüzbiztonsági osztályát illeti az összes lakosság közremunkálásával; azonban a szomorú tapasztalás számtalanszor megmutatta részint a segédkezek ily esetekbeni hiányát, részint gyakorlatlan-ságát; s azonkívül azt is, hogy tüzvész alkalmával mindenki csak magánérde-két tartván szemé előtt, gyakran elmulasztja a közjó iránt tartozó kötelességét, nem említvén azon sokszor előforduló eseteket, hogy a rémület zavarában egyes polgárok vagyona gonosz szenvedélyek martalékaul van kitéve s a megmentett holmi gyakran tolvajok kezére kerül. A tüzoltó-csapatok czélja: égés alkalmával a vész színhelyén gyorsan megjelenni, egyesült erővel s a begyakorlott szabályok szerint a vész elnyomásán

Az aradi tüzoltó-kar tagjai.

Létszáma nincs megállapítva, s minden józan vi seletü egyénnek szabadságában áll, a társulat kebelebe lépni. A testület felosztása következő: A) A törzs, melynek tagjai: 1 főigazgató mint parancsnok, őrnagy ranggal, 2 aligazgató, kapitányi ranggal, egy lelkész; továbbá titkár vagy segéd-tiszt, tüzi biztos, főhadnagyi ranggal; 2 műmester, 3 se-bész, 2 ügyvéd, 2 mérnök, 1 zászlós, hadnagyi ranggal; a zenekar-vezető, őrmesteri ranggal s végre 2 trombitás. — B) Öt szakasz. 1) Törő, bontó s mászó osztály; 2) Élet- és vagyon-mentő osztály; 3) Őr-osztály; 4) Szivattyús osztály; 5) Vizszállító osztály; — ezek mind-egyikében van 1 hadnagy, 1 őrmester, 3 tizedes s a meg-felelő számú (50—60) leg-énység.

*) A felsőbb helybenbegrábolt egyület a m. k. helytartótanács 1861. sept. 25-én kelt rendelete által nyitott.